

Univerzita Karlova v Praze

Pedagogická fakulta

Analýza úrazovosti žáků oboru
kuchař na vybraných pracovištích
odborného výcviku

Romana Hedbávná

Katedra pedagogiky (oddělení výchovy ke zdraví)

Vedoucí práce: Ph.Dr. Jaroslava Hanušová Ph.D.

Studijní program: Učitelství praktického vyučování a odborného výcviku

2013

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma: Analýza úrazovosti žáků oboru kuchař na vybraných pracovištích odborného výcviku vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně, za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato bakalářská práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dne: 2. Dubna 2013

.....

Romana Hedbávná

Děkuji vedoucí této práce PhDr. Jaroslavě Hanušové Ph.D. za vstřícný přístup, cenné rady, trpělivost a připomínky.

NÁZEV:

Analýza úrazovosti žáků oboru kuchař na vybraných pracovištích odborného výcviku

AUTOR:

Romana Hedbávná

KATEDRA (ÚSTAV):

Katedra pedagogiky (oddělení výchovy ke zdraví)

VEDOUCÍ PRÁCE:

PhDr. Jaroslava Hanušová Ph.D.

ABSTRAKT:

Práce nazvaná Analýza úrazovosti žáků oboru kuchař na vybraných pracovištích odborného výcviku je zaměřena především na charakteristiku problematiky ochrany zdraví žáků, vymezení základních pojmů, stručný přehled předpisů a podmínek, za kterých je možno odborný výcvik provádět. Cílem této práce nebylo sepsat všechny legislativní předpisy, ale vytvořit stručné vodítko pro učitele odborného výcviku. V praktické části jsem porovnála úrazovost žáků u dvou různých typů vedení odborného výcviku, pod vedením učitele odborného výcviku a na individuálním pracovišti pod vedením instruktora odborného výcviku. Na základě zjištěných skutečností a poznatků jsem uvedla návrhy na zlepšení současného stavu v oblasti BOZP na vybraných školách a doporučení pro pedagogickou praxi.

KLÍČOVÁ SLOVA:

Bezpečnost a ochrana zdraví, bezpečnost práce, výuka, učitel odborného výcviku, žák – student.

TITTLE:

Analysis of the accident rate of cook specialization students at selected vocational training workplaces

AUTHOR:

Romana Hedbávná

DEPARTMENT:

Department of Pedagogy (Health Education section)

SUPERVISOR:

PhDr. Jaroslava Hanušová Ph.D.

ABSTRACT:

The thesis named Analysis of the accident rate of cook specialization students at selected vocational training workplaces focuses namely on the characterization of the issue of students' health protection, definition of basic terms and a brief overview of regulations and conditions governing the performance of vocational training. My aim was not to make a list of all legal regulations but rather to provide brief guidelines for vocational teachers. In the practical part I tried to compare accident rate of students in two different types of vocational training, namely training under the command of a vocational teacher and training at an individual workplace under the leadership of a vocational training instructor. Based on the discovered facts and findings I then gave suggestions for the improvement of the current state in the field of Occupational Safety and Health at our school and recommendations for pedagogical practice.

KEYWORDS:

Safety and protection of health at work, safety at work special training, education, teacher of special training, pupil – student.

Obsah

ÚVOD.....	9
1 VYMEZENÍ POJMŮ SOVISEJÍCÍCH S PRAKTICKÝM VYUČOVÁNÍM A ODBORNÝM VÝCVIKEM.....	11
1.1 Odborné školství.....	11
1.2 Praktické vyučování.....	12
1.3 Odborný výcvik.....	12
1.4 Učitel odborného výcviku.....	13
1.4.1 Povinnosti učitele při zajišťování bezpečnosti práce při odborném výcviku.....	13
2 BEZPEČNOST A OCHRANA ZDRAVÍ ŽÁKŮ OBECNĚ.....	14
2.1 Vybrané historické mezníky bezpečnosti a ochrany zdraví při práci.....	14
2.2 Význam bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, hlavní zásady a cíle v současnosti.	15
2.3 Začlenění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci do školních osnov.....	16
2.4 Povinnosti učitele při odborném výcviku.....	17
2.5 Nejčastější zdroje vzniku úrazů.....	19
2.6 Vnější příčiny zvýšeného rizika vzniku úrazů.....	19
2.7 Dokumentace bezpečnosti a ochrany zdraví při práci.....	20
2.8 Školní úrazy a jejich evidence.....	21
2.8.1 Kniha úrazů.....	21
2.8.1 Záznam o úrazu.....	22
2.8.2 Hlášení úrazu.....	22
2.9 Pracovní podmínky žáků.....	23
2.9.1 Pracovní doba žáků.....	23
2.9.2 Přestávky.....	24
2.9.3 Pracoviště žáků.....	24
2.9.4 Hygienická zařízení.....	25

2.10	Osobní ochranné pracovní prostředky	25
2.11	Práce zakázané mladistvým.....	26
3	POŽADAVKY NA PRACOVISŤĚ ODBORNÉHO VÝCVIKU OBORU KUCHAŘ - ČÍŠNÍK	27
3.1	Charakteristika oboru vzdělávání.....	27
3.2	Charakteristika učiva.....	27
3.3	Profil absolventa.....	28
3.4	Poučení o bezpečnosti práce.....	28
3.5	Provozní řád pracoviště praktického vyučování oboru kuchař	29
3.6	Bezpečnost a hygiena práce v kuchyni.....	30
3.7	Prevence rizik	33
3.8	Analýza rizik prací v kuchyni a opatření k jejich odstranění	33
3.9	Předlékařská první pomoc při práci v kuchyni.....	38
3.9.1	Lékárnička	39
3.9.2	Traumatologický plán.....	39
3.10	Závěr teoretické části.....	40
4	PRAKTICKÁ ČÁST	41
4.1	Cíle praktické části bakalářské práce	41
4.2	Metodika výzkumu.....	41
4.2.1	Sekundární analýza dat.....	42
4.3	Výsledky sekundární analýzy dat.....	43
4.3.1	Statistické porovnání úrazovosti žáků pod vedením UOV a IOV ve školním roce 2009/2010.....	44
4.3.2	Statistické porovnání úrazovosti žáků pod vedením UOV a IOV ve školním roce 2010/2011.....	47

4.3.3	Statistické porovnání úrazovosti žáků pod vedením UOV a IOV ve školním roce 2008/2009.....	50
4.4	Analýza výsledků kvalitativního výzkumu	53
4.5	Návrhy možných řešení a opatření.....	57
4.6	Shrnutí praktické části	59
	ZÁVĚR	60
	SEZNAM INFORMAČNÍCH ZDRJŮ.....	61
	SEZNAM PŘÍLOH.....	63

ÚVOD

Kázni a dodržování pravidel bezpečného chování i zodpovědnému přístupu ke svému okolí se musí dítě naučit již v rodině a následně na základní škole. Málo důrazná výchova v těchto institucích, má svůj nepříznivý dopad zvláště v odborném školství při výchově žáků k dodržování bezpečnosti a ochrany zdraví při práci (dále jen BOZP), při přípravě na jejich budoucí povolání.

Dokonalá organizace a metodika odborného výcviku, je základním pilířem přípravy kvalifikovaných jedinců pro profesní život. Základem zdárného průběhu každého odborného výcviku je kromě nabytí vědomostí a dovedností v daném oboru také výchova žáků k prohloubení bezpečného chování, právního vědomí i vědomí vlastní odpovědnosti za případné důsledky a vzniklou škodu. Tento požadavek učitel svou výchovnou činností a příkladem musí naplňovat a za bezpečnou výuku plně zodpovídá.

Tato bakalářská práce představuje jednoduchou, srozumitelnou pomůcku, použitelnou například pro začínajícího učitele odborného výcviku, který teprve získává zkušenosti, nebo pro instruktory odborného výcviku, kteří nejsou školení pedagogové, ale jsou to kvalifikovaní zkušení pracovníci a při práci s mládeží mají velmi dobré výsledky. Může ji využít i učitel teoretických předmětů jako pomůcku k výkladu tohoto tématu.

Ke zpracování práce na toto téma mě přivedly převážně osobní postřehy, protože se stále častěji setkávám s obrovskou neznalostí a možná i nezájmem žáků o problematiku dodržování BOZP. Stále se o tom přesvědčuji při realizaci školních akcí (reprezentace školy), kdy v některých případech si žáci nepřinášejí dostatečně vštípené návyky v dodržování BOZP z individuálních pracovišť odborného výcviku (dále jen OV). Z tohoto důvodu jsem se rozhodla přiblížit čtenáři problematiku BOZP. S ohledem na náročnost a značnou šíři celé oblasti, práce neusiluje o komplexní pojetí celé problematiky, spíše se snažím poskytnout kolegům informace o nejčastějších příčinách úrazovosti žáků, tak aby je mohli v praktickém životě co nejvíce eliminovat.

V první části bakalářské práce se teoreticky zabývám charakteristikou středního školství v souvislosti s odborným výcvikem a základní legislativou BOZP, především pro obor kuchař – číšníků.

Ve druhé části práce se zaměřuji na analýzu pracovních úrazů při odborném výcviku. Hledala jsem souvislosti například mezi nejčastějšími typy úrazů včetně počtu, pohlavím i věkem zraněných žáků. V závěru práce navrhuji na základě výsledků analýzy průzkumu, možnosti předcházení někdy i těžkých pracovních úrazů.

1 VYMEZENÍ POJMŮ SOVISEJÍCÍCH S PRAKTICKÝM VYUČOVÁNÍM A ODBORNÝM VÝCVIKEM

1.1 Odborné školství

Odborným školstvím rozumíme soubor školských zařízení (středních odborných učilišť, učilišť aj.) na určitém území, v nichž se realizuje příprava na výkon kvalifikovaných dělnických povolání. Tato příprava probíhá podle schválených pedagogických dokumentů s cílem naplnit požadavky stanovené profilem absolventa daného oboru. Praktická příprava tvořila a dosud tvoří základ celkové výchovy učňů (Čadílek, 2003).

V devadesátých letech a zvláště v současné době úroveň výroby a tendence jejího zdokonalování vytváří základ pro diferencovanou soustavu dělnických povolání. Tomu je přizpůsobena i soustava učebních oborů, učební doby, obsah a formy přípravy kvalifikovaných pracovníků. Střední odborné školy připravují žáky v oborech podle délky přípravy:

- **čtyřleté studijní obory** vychovávají žáky pro zvláště náročná dělnická povolání, pro výkon funkcí technickoekonomických v provozech a pro vstup na vysoké školy, poskytují úplné střední odborné vzdělání (Čadílek, 2003)
- **tříleté učební obory** připravují žáky pro výkon většiny dělnických povolání a poskytují střední vzdělání (Čadílek, 2003)

dvouleté učební obory připravují žáky pro výkon méně náročných dělnických profesí a poskytují neúplné střední vzdělání (Čadílek, 2003).

Podle školského zákona se vzdělávání na středních školách se dělí na:

- teoretické vyučování
- praktické vyučování
- výchovu mimo vyučování (Dandová, 2008)

1.2 Praktické vyučování

„Praktické vyučování se uskutečňuje ve školách a školských zařízeních nebo na pracovištích fyzických nebo právnických osob, které mají oprávnění k činnosti související s daným oborem vzdělání a uzavřely se školou smlouvu o obsahu a rozsahu praktického vyučování a podmínkách pro jeho konání.“ (Dandová, 2008, s.118)

Praktické vyučování se pak dále člení na:

- odborný výcvik
- cvičení
- učební praxi
- odbornou nebo uměleckou praxi
- sportovní přípravu podle jednotlivých oborů vzdělávání (Dandová, 2008)

1.3 Odborný výcvik

Odborný výcvik se v současné době stal základním předmětem, v němž se uskutečňují cíle odborné přípravy žáků. Je zaměřen na osvojení odborných dovedností nezbytných pro budoucí povolání žáků, pro které se v daném oboru připravuje (Vyhláška MŠMT č. 13/2005 Sb., o středním vzdělávání a vzdělávání v konzervatoři, vyhláška č. 374/2006 Sb., kterou se mění vyhláška 13/2005)..

Odborný výcvik spočívá v osvojování si základních dovedností, činností a návyků, zhotovení výrobků ve výkonu služeb nebo ve výkonu prací, které mají materiální hodnotu (Vyhláška MŠMT č. 13/2005 Sb., o středním vzdělávání a vzdělávání v konzervatoři, vyhláška č. 374/2006 Sb., kterou se mění vyhláška 13/2005)..

Odborný výcvik je uskutečňovaný ve škole nebo ve školském zařízení, vyučuje ho učitel odborného výcviku. Procvičování dovedností žáků na pracovištích fyzických nebo právnických osob se provádí za vedení a dozoru pověřených zaměstnanců této fyzické nebo právnické osoby (dále jen instruktora). Instruktor vede současně nejvýše 3 žáky (Vyhláška MŠMT č. 13/2005 Sb., o středním vzdělávání a vzdělávání v konzervatoři, vyhláška č. 374/2006 Sb., kterou se mění vyhláška 13/2005).

1.4 Učitel odborného výcviku

UOV je výchovný pracovník, který vzdělává a vychovává žáky ve vyučovacím předmětu s názvem odborný výcvik. Jeho náplní je předat studentům praktické vědomosti a dovednosti nezbytné pro vykonávání povolání kvalifikovaných odborných pracovníků. Učitelova výchovná, vzdělávací a organizační činnost se projevuje ve vedení učební skupiny. Učitel odborného výcviku zastává ve skupině, kterou vede, řadu funkcí – organizátor, výchovný pracovník, praktický a teoretický učitel a též psycholog. Na jeho morálních, vědomostních a odborných kvalitách závisí průběh a výsledek celého výchovně - vzdělávacího procesu (Šilhová, 1998).

1.4.1 Povinnosti učitele při zajišťování bezpečnosti práce při odborném výcviku

Učitel odborného výcviku má v návaznosti na tematický plán učiva mnoho povinností, mezi které patří také zajištění bezpečnosti práce žáků. Jeho hlavními úkoly před zahájením výuky je:

- absolvovat příslušná školení a potvrdit znalost předpisů podpisem (Kutý, 2001)
- dodržovat stanovené zásady bezpečnosti práce (Kutý, 2001)
- zapisovat do knihy úrazů úrazy a drobná poranění (Kutý, 2001)
- dodržovat přesně příkazy a nařízení organizace k ochraně zdraví a bezpečnosti práce (Kutý, 2001)
- v případě zjištění závady nebo skutečností, které by mohly ohrozit bezpečnost, učinit okamžitě kroky k nápravě a ihned informovat vedení organizace. Odmítnout vykonávat činnosti, na které nemá potřebnou kvalifikaci, znalosti či zkušenosti (Kutý, 2001)
- v případě zdravotních potíží či změny zdravotního stavu ihned informovat vedení organizace (Kutý, 2001)
- dle občanského zákoníku je každý povinen počínat si tak, aby nedocházelo ke škodám na zdraví, majetku ani životním prostředí (Kutý, 2001).

2 BEZPEČNOST A OCHRANA ZDRAVÍ ŽÁKŮ OBECNĚ

Bezpečnost práce je chápána jako celý soubor různých technických, technologických, organizačních a jiných opatření, která zajišťují zaměstnancům, popřípadě dalším osobám nacházejícím se s vědomím zaměstnavatele na jeho pracovištích, ochranu jejich zdraví a života při práci. Jinak řečeno, zahrnuje především soubor opatření k ochraně života a zdraví pracovníků. BOZP je součástí každé pracovní činnosti a je ovlivňována charakterem práce a pracovními podmínkami (Bělina, 2010).

2.1 Vybrané historické mezníky bezpečnosti a ochrany zdraví při práci

Pohled do historie bezpečnosti a ochrany zdraví při práci (BOZP) nám umožní vytvořit si určitý celistvý náhled na tuto problematiku. Díky nahlédnutí do historických pramenů budeme moci říci, že určitá forma společenské odpovědnosti za jiné byla i v minulosti nedílnou součástí vyspělých civilizací (Bezpečnost práce v českých zemích, 2012).

První významná zmínka je z dob vlády babylonského panovníka Chammurapiho z dob 1800 př. n. l., který vypsals 271 zákonů, z nichž se mnoho vztahovalo právě k bezpečnosti práce. Další zmínka je ze starého Egypta, kde si kolem roku 1500 př. n. l. egyptský panovník Ramses III. prý najal lékaře k péči o své dělníky (Bezpečnost práce v českých zemích, 2012).

V českých zemích je rozvoj BOZP zaznamenán již v 19. století v souvislosti s rozvojem průmyslové revoluce za dob Rakouska-Uherska. Toto období bylo doprovázeno vysokou pracovní úrazovostí převážně z důvodů nedostatečného vzdělání dělníků, malými zkušenostmi, zaváděním nových technologií a zvýšeným tlakem na produktivitu. Společnost si tak začíná uvědomovat důležitost zavedení opatření, která by vedla k ochraně zdraví (Bezpečnost práce v českých zemích, 2012).

V Rakousku – Uhersku nacházíme zmínku ve všeobecném občanském zákoníku č. 946 říšského zákoníku z roku 1811, který v § 1157 ukládal zaměstnavateli povinnost, aby pečoval o zdraví a život zaměstnance (Bezpečnost práce v českých zemích, 2012).

O pár desítek let později obdobnou povinnost stanovil i trestní zákon č. 117 říšského zákoníku. Byl přijat roku 1852 a obsahoval několik ustanovení týkajících se této

problematiky. Samostatně oblast bezpečnosti práce neřešil, ale umožňoval ukládat trestní sankce za nedbalost (Bezpečnost práce v českých zemích, 2012).

Následoval ho živnostenský řád vydaný císařským patentem č. 227/1859 říšského zákoníku. Ten ukládal povinnost potrestat živnostníky za neplnění povinností a jednání proti předpisům o potřebných zařízeních na ochranu života a zdraví pomocníků vzhledem k pracovním prostorům, strojům a pracovnímu náčiní. Dále za neplnění a hrubé porušování předpisů o zákazu zaměstnávání mladistvých při určitých nebezpečných nebo zdraví škodlivých pracích a o pracovní době a pracovním klidu pokutou až do výše 1000 korun, vězením do tří měsíců, odnětím práva mít učeďníky nebo zaměstnávat mladistvé či odnětím živnostenského listu (Bezpečnost práce v českých zemích, 2012).

Vedle zmíněných předpisů byly přijaty i předpisy, které zajišťovaly inspekci a kontroly v oblasti bezpečnosti práce. Změnou zákona č. 117 ř. z., o zřizování živnostenských dozorců roku 1883 vzniká živnostenská inspekce. V roce 1905 byly v Rakousku – Uhersku přijaty všeobecné předpisy na ochranu života a zdraví pomocných dělníků v živnostenských závodech. Zákonem č. 1 říšského zákoníku z roku 1887 bylo zavedeno pojištění pro případ úrazu. Většina uvedených zákonů a předpisů byla převzata nařízením správce obchodního ministerstva ze dne 23. listopadu 1905 č. 176 říšského zákoníku, jímž se vydávají předpisy na ochranu života a zdraví pomocných dělníků. Toto nařízení platilo až do roku 1938, kdy bylo zrušeno a nahrazeno vládním nařízením č. 41/1938 Sb., jímž Československá republika stanovila všeobecné předpisy na ochranu života a zdraví pomocných dělníků (Bezpečnost práce v českých zemích, 2012).

2.2 Význam bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, hlavní zásady a cíle v současnosti

BOZP je součástí každé pracovní činnosti a je ovlivněna charakterem práce a pracovními podmínkami. Zahrnuje soubor opatření k ochraně života a zdraví zaměstnanců a k zabezpečení materiálních hodnot před poškozením během pracovního procesu. BOZP je rozsáhlý komplex, který zahrnuje technická, technologická, organizační a jiná opatření. (Národní politika bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, 2013).

V návaznosti na vysoké náklady na léčení, nenahraditelné ztráty na lidských životech a zdraví způsobených pracovními úrazy, nemocemi z povolání či jinými poškozeními

zdraví z práce a následných nepříznivých dopadů na populaci, které představovali značné materiální ztráty pro celou společnost, provedla vláda České republiky v posledních letech na úseku BOZP celou řadu opatření. Zde je zapotřebí poukázat zejména na dokument „Národní politika bezpečnosti a ochrany zdraví při práci České republiky na období 2008 - 2012“, přijatý usnesením vlády ČR č. 920 z 23. 7. 2008 (Národní politika bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, 2013).

2.3 Začlenění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci do školních osnov

V Úmluvě o bezpečnosti a zdraví pracujících a o pracovním prostředí č. 155/1981, kterou přijala Mezinárodní organizace práce, se uvádí, že znalost všeobecných zásad bezpečnosti a ochrany zdraví při práci musí být považována za neoddělitelnou součást kvalifikace v daném oboru. Výchova a vzdělávání v této oblasti musí být proto předmětem výuky na školách, aby absolvent získal minimálně vědomosti nezbytné pro výkon povolání a aby jejich dodržování nebylo podmíněné dodatečným seznámením a zaučením při vstupu do zaměstnání (Zákony pro lidi, 2013).

Zavádění systému BOZP do vzdělávání umožňuje:

- minimalizovat rizika poškození zdraví žáků (Správná praxe ve školách a při odborném vzdělávání, 2012)
- minimalizovat ztráty možností vzniku mimořádných událostí (Správná praxe ve školách a při odborném vzdělávání, 2012)
- dosáhnout vyšší úrovně BOZP v rámci školy (Správná praxe ve školách a při odborném vzdělávání, 2012)
- zlepšit podmínky pracovní a sociální pohody (Správná praxe ve školách a při odborném vzdělávání, 2012)
- zvýšit úroveň kultury práce (Správná praxe ve školách a při odborném vzdělávání, 2012)
- dosáhnout úrovně bezpečnosti a ochrany zdraví při práci srovnatelné s úrovní dosahovanou v zemích Evropské unie (Správná praxe ve školách a při odborném vzdělávání, 2012)

- zvýšit celkovou bezpečnost škol včetně jejího okolí, a tím zlepšit její image v očích veřejnosti (Správná praxe ve školách a při odborném vzdělávání, 2012).

2.4 Povinnosti učitele při odborném výcviku

UOV je pracovník pověřený organizací, řízením a kontrolou odborného výcviku, má plnou zodpovědnost za bezpečnost a ochranu zdraví žáků na svěřeném úseku (Šilhová, 1998).

Jeho úkolem před zahájením výuky je:

- zkontrolovat stav pracoviště, funkčnost klimatizačních, vytápěcích a osvětlovacích zařízení a plynových i elektro spotřebičů (Šilhová, 1998)
- vizuálně překontrolovat stroje, na kterých budou žáci pracovat, zejména ochranná a spouštěcí zařízení (Šilhová, 1998)
- zkontrolovat stav náradí, nástrojů a strojků, prodlužovací kabely (Šilhová, 1998)
ověřit, zda nejsou poškozeny bezpečnostní tabulky, výstražná zařízení a pokud shledá závadu, provádí ihned nápravu (Šilhová, 1998).

Povinnosti během výuky:

- kontroluje přítomnost, pracovní oblečení, zdravotní stav žáků (Šilhová, 1998)
- seznámí žáky s tématem vyučovacího dne, zopakuje nebo vyzkouší znalost bezpečnostních předpisů, při zahájení nové činnosti provede instruktáž, jak bezpečně pracovat (Šilhová, 1998)
- po celou dobu výuky vykonává na pracovišti stálý dozor a vyskytnou-li se nedostatky, ihned zasahuje (Šilhová, 1998)
- důsledně usměrňuje veškerou činnost na pracovišti v souladu s bezpečnostními předpisy (Šilhová, 1998)
- z porušování bezpečnostních předpisů vyvozuje důsledky, dbá, aby se nepoškozovala ani neodstraňovala bezpečnostní zařízení, sjednává nápravu nebo učiní taková opatření, aby zamezil vzniku úrazu (Šilhová, 1998)

- pokud musí UOV opustit pracoviště, zajistí za sebe pedagogický dozor, nebo výuku ukončí dříve, oznámí to vedení školy a zapíše do deníku OV (Šilhová, 1998)
- zkrácenou směnu nesmí doplňovat přesčasovými hodinami (Šilhová, 1998)
- školení bezpečnosti práce provádí vždy po příchodu žáků z teorie, dále při změně pracoviště a charakteru práce. Denně žáky instruuje o bezpečnosti práce podle příprav na učební den (Šilhová, 1998)
- při úrazu je UOV povinen poskytnout žáku první pomoc a postarat se o nutné ošetření, úraz důkladně vyšetří, sepíše se žákem záznam o úrazu za přítomnosti svědků (Šilhová, 1998)
- dbá, aby žáci používali předepsaná ochranná zařízení (Šilhová, 1998)
- podle získaných zkušeností a poznatků navrhuje opatření ke snížení úrazovosti (Šilhová, 1998)
- nenechává žáky pracovat po pracovní době, v nebezpečném prostředí, ani tam, kde je k pracovnímu místu nebezpečný přístup (Šilhová, 1998)
- učitel je povinen po skončení práce zajistit vypnutí strojů a hlavního vypínače (Šilhová, 1998)
- žák může učiteli odmítnout vykonat takovou práci, o které se domnívá, že bezprostředně ohrozí jeho zdraví nebo život. Učitel nesmí toto odmítnutí považovat za neplnění povinností (Šilhová, 1998)
- odpovídá za vybavení žáků potřebnými OOPP, řádné hospodaření s nimi, instruuje o jejich ochranných vlastnostech, drobné denní údržbě a trvá na jejich používání při práci a odkládání na určené místo (Šilhová, 1998)
- odpovídá za pořádek na pracovišti a od žáků vyžaduje jejich dodržování (Šilhová, 1998)
- odpovídá za to, že stroje, zařízení a používané chemikálie jsou opatřeny návody k obsluze s upozorněním na nebezpečí poškození zdraví (Šilhová, 1998)

- odpovídá za chování žáků během vyučování i o přestávkách včetně chování k ostatním zaměstnancům svým vystupováním, jednáním, chováním a přístupem je příkladem pro skupinu žáků (Šilhová, 1998).

2.5 Nejčastější zdroje vzniku úrazů

Úraz žáka na pracovišti odborného výcviku může vzniknout z mnoha příčin. Těmi nejčastějšími jsou:

- přeceňování vlastních sil (Kutý, 2001)
- nepozornost (Kutý, 2001)
- únava (Kutý, 2001)
- ledabylost (Kutý, 2001)
- nucení k aktivitě nebo podléhání skupinovým tlakům (Kutý, 2001)
- nechů pracovat, stres (Kutý, 2001)
- podceňování nebezpečí (Kutý, 2001)
- nedostatek informací (Kutý, 2001)
- nedostatek důvěry ve skupině (Kutý, 2001)
- nedostatek disciplíny a autority UOV (Kutý, 2001)
- vypjaté soutěžení a konkurenční prostředí (Kutý, 2001)
- špatná komunikace (Kutý, 2001)
- snaha dodržet cíl za každou cenu (Kutý, 2001)
- sociální starosti, rodinné problémy (Kutý, 2001).

2.6 Vnější příčiny zvýšeného rizika vzniku úrazů

Abychom se mohli při odborném výcviku vyvarovat v co největší míře vzniku úrazů a eliminovat jejich vznik na minimum, musíme se vyvarovat extrémních vlivů působení na žáka. Jsou jimi hlavně:

- nadměrná teplota na pracovišti – zvyšuje se ospalost a únava, hromadí se chybné reakce, snižuje se výkonnost (Erban, 2003)
- práce v chladu – zvýšená tendence k pohybům, snižuje se koncentrace a pozornost (Erban, 2003)
- nedostatečné osvětlení – zvyšuje se zraková únava, prohlubuje se nervové vyčerpání (Erban, 2003)
- hluk – snižuje se možnost dorozumět se a správně porozumět, možnost přeslechnout varovný signál (Erban, 2003)
- zvuková kulisa – (hudba) zvyšuje se nepozornost a nesoustředěnost na zadanou činnost (Erban, 2003).

2.7 Dokumentace bezpečnosti a ochrany zdraví při práci

Vzhledem k tomu, že žádný právní předpis neurčuje, co přesně má dokumentace BOZP ve škole obsahovat, vychází se obecně ze Zákoníku práce (Šilhová, 1998).

Z toho vyplývá, že dokumentace k zajištění BOZP, kterou je škola povinna vést, tvoří zejména:

- doklady o každoročních předepsaných prověrkách BOZP na všech pracovištích (Šilhová, 1998)
- zprávy o předepsaných revizích, zkouškách a kontrolách technických zařízení (Šilhová, 1998)
- školní řád, provozní řád (Šilhová, 1998)
- provozní řady dílen, laboratoří, odborných učeben, tělocvičen, hřišť apod. (Šilhová, 1998)
- zápisy o provedeném školení a přezkušování zaměstnanců a poučení žáků (Šilhová, 1998)
- kniha školních a pracovních úrazů (Šilhová, 1998)
- záznamy o pracovních a školních úrazech, včetně odškodňování (Šilhová, 1998)

- zprávy o šetření příčin smrtelných pracovních a školních úrazů (Šilhová, 1998)
- seznamy poskytovaných osobních ochranných pracovních prostředků (Šilhová, 1998)
- dokumentace k ustavení bezpečnostních referentů, včetně jejich pracovní náplně (Šilhová, 1998)
- kniha závad, deník kontrol, rozvrh dohledů nad žáky, zajištění první pomoci (Šilhová, 1998)
- zápisy o výsledcích kontrol provedených příslušnými orgány (Šilhová, 1998)
- vyhledávání a vyhodnocení rizik a opatření k jejich odstranění (Šilhová, 1998).

2.8 Školní úrazy a jejich evidence

Podle Metodického pokynu je úrazem dítěte, žáka nebo studenta (školním úrazem) každý úraz, který se stal žákům při výchovné a vzdělávací činnosti školy od vstupu do jejich prostor, po dobu jeho pobytu v ní, až do odchodu ze školy, nebo v přímo souvisejících činnostech a při poskytování školských služeb. Jedná se o všechny úrazy, které žáci utrpí nejen svojí činností, ale i při zavinění a nezodpovědném jednání spolužáků. Jako školní úraz se nehodnotí úraz, který se žákům stane např. na cestě do školy a zpět. Pokud je toho postižený žák schopen, musí být vyslechnut, stejně jako všichni ostatní účastníci, kteří u úrazu byli přítomni. V případě, že k úrazu dojde v dílnách na strojích, nebo technických zařízeních, je třeba předložit doklady o jejich pravidelných kontrolách, revizích a opravách a musí se také prověřit funkčnost všech ochranných a signalizačních zařízení a ovládacích prvků. Dále musí být zjištěn rozsah zranění poškozeného a také kvalita poskytnuté první pomoci. V případech, kdy je podezření, že k úrazu došlo pod vlivem alkoholu nebo drog, je třeba zajistit lékařský posudek (Dandová, 2008).

2.8.1 Kniha úrazů

V knize úrazů se evidují všechny úrazy dětí, žáků a studentů, ke kterým došlo při činnostech uvedených v § 29 odst. 2 zák. č. 561/2004 Sb., školský zákon, a to nejpozději do 24 hodin od okamžiku, kdy se škola nebo školské zařízení o úrazu dozví.

V knize úrazů se uvede:

- pořadové číslo úrazu,
- jméno, popřípadě jména, příjmení a datum narození zraněného,
- popis úrazu,
- popis události, při které k úrazu došlo, včetně údaje o datu a místě události,
- zda a kým byl úraz ošetřen,
- podpis zaměstnance právnické osoby vykonávající činnost školy nebo školského zařízení, který provedl zápis do knihy úrazů,
- další údaje, pokud jsou potřebné k sepsání záznamu o úrazu (Zákon č. 561/2004 Sb., školský zákon).

Osobní údaje, které jsou součástí knihy úrazů, mohou být zpracovávány pouze za účelem evidence úrazů, popřípadě jako podklad pro vyhotovení záznamu o úrazu (Zákon č. 561/2004 Sb., školský zákon).

2.8.1 Záznam o úrazu

„Záznam o úrazu žáka nebo studenta je důležitým dokladem, jímž se prokazuje vznik úrazu a okolnosti, za kterých k úrazu došlo.“ (Dandová, 2008, s. 88)

Obecně slouží pro stanovení nápravných a preventivních opatření a pro jejich kontrolu. Je podkladem pro evidenci, statistiku a rozborů školní úrazovosti i pro preventivní opatření. Z jeho obsahu se též vychází při projednávání trestní odpovědnosti v případech zanedbání povinného dohledu. S ohledem na tyto okolnosti má být záznam o úrazu sepsán po objektivním vyšetření příčin, pokud možno bezprostředně po vzniku úrazu (Dandová, 2008).

2.8.2 Hlášení úrazu

Hlášení se musí podat bezprostředně po jeho vzniku. Při hlášení úrazu rodičům žáka se musí volit nejrychlejší komunikační prostředky, nejčastěji telefon nebo mobilní telefon. (Zákon č. 561/2004 Sb., školský zákon).

V příloze č. 1. je uveden způsob hlášení úrazu, tak jak ho upravuje Školský zákon.

Škola musí sepsat záznam o úrazu v pěti vyhotoveních, aby jej mohla předat zákonnému zástupci nebo zletilému žákovi, pak zaslat institucím níže jmenovaným a jedno vyhotovení zaevidovat ve škole (Zákon č. 561/2004 Sb., školský zákon).

V příloze č. 2. je uveden způsob zasílání záznamu o úrazu, tak jak to upravuje Školský zákon

2.9 Pracovní podmínky žáků

Podmínky pro zaměstnávání mládeže se v některých záležitostech podstatně odlišují od podmínek pro zaměstnávání dospělých pracujících. Zákoník práce tuto skupinu pracovníků chrání nejen před některými druhy prací, ale omezuje například také jejich pracovní dobu. Podmínky související s prací mladistvých zaměstnanců se vztahují především na ochranu jejich zdravého vývoje (Dandová, 2004).

2.9.1 Pracovní doba žáků

V odborném výcviku v denní formě vzdělávání je vyučovací jednotkou učební den. Tento vyučovací den v prvním ročníku nesmí být delší než 6 vyučovacích hodin, ve vyšších ročnících nesmí být delší než 7 vyučovacích hodin. Vyučovací hodina v odborném výcviku je 60 minut (Dandová, 2008).

Ředitel školy nebo školského zařízení musí časový rozvrh praktického vyučování přizpůsobit tak, aby dopolední vyučování ve vyučovacím dni v denní formě vzdělávání začínalo nejdříve v 7 hodin a odpolední vyučování ve vyučovacím dni v denní formě vzdělávání končilo nejpozději ve 20 hodin. V odůvodněných případech může ředitel školy v denní formě vzdělávání posunout začátek dopoledního vyučování u žáků druhých a vyšších ročníků na 6 hodin a konec odpoledního vyučování na 22 hodin. I v těchto případech platí, že mezi koncem jednoho vyučovacímho dne a začátkem dalšího by měli žáci mít odpočinek alespoň 12 hodin (Dandová, 2008).

2.9.2 Přestávky

„Podle ustanovení § 8 zákoníku práce o přestávkách v práci, je zaměstnavatel povinen poskytnout zaměstnanci nejdéle po 6 hodinách přestávku v práci na jídlo v trvání nejméně 30 minut. Mladistvým musí být tato přestávka poskytnuta nejdéle po 4,5 hodinách práce.“ (Dandová, 2008, s.120).

Pokud žáci vykonávají odborný výcvik na pracovištích fyzických nebo právnických osob, mají přestávky shodně s jejich zaměstnanci v souladu s ustanovením zákoníku práce. Proto je velmi důležité správné sestavení časového rozvrhu praktického vyučování. Délka přestávek se nezapočítává do doby trvání odborného výcviku (Dandová, 2008).

2.9.3 Pracoviště žáků

Zákoník práce ukládá přímou povinnost vytvářet podmínky pro všestranný rozvoj tělesných i duševních schopností mladistvých. Tyto podmínky se mají vytvářet vhodnou úpravou i podmínek pracovních (Šilhová, 1998).

Pracovními podmínkami se rozumí souhrn všech skutečností souvisejících s pracovním procesem. Jde o pracovníprávní, materiální, bezpečnostně – technické a zdravotně – hygienické předpoklady, které mladému člověku umožní optimální fyzický, psychický rozvoj a dlouhodobý růst v kulturním pracovním prostředí (Šilhová, 1998).

Pracovní prostředí je vytvářeno celou řadou činitelů, jako je kvalita osvětlení, intenzita hluku, mikroklimatické podmínky, kvalita ovzduší, prašnost, chemické škodliviny a řada dalších složek, které mohou za určitých okolností ohrozit zdraví, zvláště u mladého člověka. Dílny a pracoviště žáků je zapotřebí situovat tak, aby nerušily ostatní složky výuky. Musí být vybaveny v souladu s požadavky učebních plánů odborného výcviku:

- u jednotlivých strojů musí být dostatečný pracovní a manipulační prostor, umožňující bezpečně provádět všechny obvyklé pracovní operace (Šilhová, 1998)
- pracovní prostory se osvětlují tak, aby prostředí odpovídalo bezpečnosti vykonávané práce. Všechna svítidla musí být bezpečně přístupná a snadno čistitelná (Šilhová, 1998)

- podlahy musí být rovné a jejich povrch upraven podle výrobního pochodu tak, aby byly snadno čistitelné. Podle potřeby se též provádí izolace tepelná, zvuková nebo protiskluzová úprava (Šilhová, 1998).

2.9.4 Hygienická zařízení

Důležitou součástí pracovního prostředí je účelné a řádně udržované hygienické zařízení. Všechny části hygienických zařízení používané pro žáky a mladistvé zaměstnance musí být upraveny tak, aby umožňovaly snadnou údržbu. Hygienická zařízení se nesmějí používat k jinému účelu, než ke kterému byly určeny. Spojení mezi pracovištěm a hygienickým zařízením musí být co nejkratší a přímé (Šilhová, 1998).

Šatny

Musí být oddělené pro chlapce a dívky. Šatny se umísťují do samostatné místnosti. Stavební a technické vybavení šaten musí zajistit udržení pořádku a čistoty. Od umýváren musí být stavebně odděleny. Každý žák musí mít samostatné šatní místo. Skříňky jsou jednoduché nebo zdvojené, oddělené přepážkou. Šatny musí mít nucené větrání, přirozené větrání je možné jen u menších šaten umístěných pod zemí, je-li zaručeno jejich dokonalé odvětrání. Okna jsou dvojitá, neprůhledná a ovladatelná z podlahy (Šilhová, 1998).

Umývárny a sprchy

Umývárny a sprchy se zřizují zvlášť pro chlapce a dívky. Stěny a stropy musí být hladce omítnuty a vyběleny a ošetřeny proti plísním, do výšky 180 cm musí být opatřeny omyvatelným nátěrem nebo obkladem světlé barvy. Podlahy musí být vodotěsné, protiskluzové a dobře čistitelné. K umývání se instalují umývadla opatřená míchací baterií pro teplou a studenou vodu. U šaten a umýváren se zřizují rovněž záchody (Šilhová, 1998).

2.10 Osobní ochranné pracovní prostředky

„Podle Zákoníku práce jsou osobní ochranné pracovní prostředky, které musí chránit zaměstnance před riziky, nesmí ohrožovat jejich zdraví, nesmí bránit při výkonu práce a musí splňovat požadavky stanovené prováděcím předpisem. Podle metodického pokynu se osobní ochranné pracovní prostředky poskytují žákům při vzdělávání a s ním přímo

souvisejících činnostech, pokud to vyžaduje ochrana jejich zdraví a života.“ (Dandová, 2008, s. 53)

Škola je žákům poskytuje podle vlastního seznamu zpracovaného na vyhodnocení rizik a podmínek na pracovišti. Jinak samozřejmě platí obecná zásada, že každý je povinen dbát o svou bezpečnost a o své zdraví. Každý žák by měl při práci používat vhodný pracovní oděv a obuv, neboť ze statistik pracovních úrazů vyplývá, že jednou z příčin je nevhodný pracovní oděv nebo obuv. Škola musí zajistit, aby pracovní oděv používal pouze jeden žák, z důvodu zamezení ohrožení nakažlivými nemocemi. Proto si žáci nesmějí půjčovat pracovní oděv. Škola je povinna stanovit způsob a podmínky používání osobních ochranných pracovních prostředků (Dandová, 2008).

V příloze č. 3 je ukázka pracovního oděvu oboru kuchař.

2.11 Práce zakázané mladistvým

Organizační směrnice určuje na základě zhodnocení rizik seznam prací a pracovišť zakázaných těhotným ženám, ženám, které kojí, matkám do konce devátého měsíce po porodu a mladistvým. Mladistvým jsou zakázány práce spojené zejména s nepřiměřenou námahou, především pokud jde o zdvihání a přenášení nadměrných břemen. Při přidělování práce mladistvým se musí ve spolupráci s příslušným lékařem individuálně přihlížet k jejich tělesnému vývoji a zdravotnímu stavu, zvláště u jedinců slabších, než odpovídá jejich věku. Tyto předpisy jsou upraveny v § 6 vyhl. č. 288/2003 Sb. (Langr, 2012).

V příloze č. 4 jsou uvedeny nejvyšší přípustné hmotnostní limity pro zvedání a přenášení břemen mladistvými.

3 POŽADAVKY NA PRACOVIŠTĚ ODBORNÉHO VÝCVIKU OBORU KUCHAŘ - ČÍŠNÍK

3.1 Charakteristika oboru vzdělávání

Příprava žáků je organizována jako tříleté denní studium pro žáky a uchazeče, kteří splnili povinnou školní docházku. Příprava je ukončena závěrečnou zkouškou podle příslušných právních norem a poskytuje střední odborné vzdělání. Škola zajišťuje teoretické i praktické vyučování. Výuka probíhá v týdenních cyklech, a to jeden týden teorie a jeden týden odborný výcvik (Nováková, 2009).

Žáci jsou vedeni k uplatňování tvořivosti v rámci zásad správné výživy. Ovládají technologické postupy přípravy pokrmů a nápojů a jejich servis hostům. Usilují o nejvyšší kvalitu vlastní práce, výrobků a služeb. Jednají hospodárně, adekvátně uplatňují ekonomická hlediska při tvorbě výrobků (Nováková, 2009).

Podmínky pro přijetí jsou:

- splnění povinné školní docházky nebo úspěšné ukončení základního vzdělání před splněním povinné školní docházky (Nováková, 2009)
- splnění podmínek zdravotní způsobilosti (Nováková, 2009).

V příloze č. 5. jsou uvedeny zdravotní požadavky na uchazeče.

3.2 Charakteristika učiva

Učivo předmětu odborný výcvik poskytuje žákům znalost komplexu dovedností a řemeslných zručností v oboru kuchař – číšník. Důraz je kladen na osvojení a dodržování hygienických a bezpečnostních norem při práci, účelovou organizaci práce, osvojení odborných dovedností při přípravě pokrmů a obsluze hostů. Dbá se na chování a vystupování žáků ve styku s hosty i spolupracovníky, rozvíjeno je i estetické cítění žáků při plnění praktických úkolů ve výuce. Vyučující vede žáky k získání pozitivního vztahu k oboru, rozvíjí aktivní přístup žáků k pracovnímu životu a své profesní kariéře včetně schopnosti přizpůsobovat se změnám na trhu práce (Nováková, 2009).

3.3 Profil absolventa

Absolvent má středoškolské vzdělání se všeobecnou i odbornou vzdělávací složkou. Uplatní se především při výkonu povolání kuchař nebo číšník zejména v pozici zaměstnance ve velkých, středně velkých i malých provozovnách. Po získání nezbytné praxe v oboru je připraven na soukromé podnikání v pohostinství. Absolventi se dále mohou uplatnit i jako prodavači potravinářského zboží, neboť jimi získaná odbornost splňuje nároky i pro tento obor. Absolventovo vzdělání splňuje základ pro další vzdělávání v navazujících studijních vzdělávacích programech. Může získat úplné střední vzdělání podle platných právních norem a je připraven prohlubovat si své znalosti v oboru v rámci programu celoživotního vzdělávání. (Nováková, 2009)

3.4 Poučení o bezpečnosti práce

Součástí poučení o bezpečnosti práce je úvodní instruktáž, která se provádí na začátku výukového období, týká se všeobecných pravidel a zásad BOZP, hygieny práce, požární prevence, dále pak poučení a pravidla bezpečnosti práce na kuchyňských strojích, případně dalších specifických poučení daného učebního oboru (Vintr, 2004).

Vstupní instruktáž

Jedná se o řádné seznámení žáků s pracovními postupy, pracovním řádem, pracovními riziky a předpisy k zajištění BOZP, seznámení s všeobecnými předpisy v pracovní výcvikové kuchyni a další informace o zásadách a povinnostech žáka v oblasti BOZP, kterými se musí řídit, jakož i ověřování jeho znalostí (Vintr, 2004).

Instruktáž na pracovišti

Navazuje na vstupní instruktáž. Je to řádné a prokazatelné seznámení s konkrétními podmínkami na pracovišti, postupem výroby, nebezpečnými místy a riziky, zakázanými a nebezpečnými činnostmi, organizací první pomoci, jakož i praktické převedení obsluhy zařízení, strojů a používání OOPP s ověřením znalostí. Provádí se na konkrétním pracovišti a zásadně bez této instruktáže nesmí být žákovi svěřena žádná pracovní činnost (Vintr, 2004).

Opakovací instruktáž

Je neustálé opakování již nabytých vědomostí z BOZP a pokynů pro daná pracoviště, vychází z analýzy stavu a potřeb pracoviště (Vintr, 2004).

Instruktáž před zahájením výuky a nové práce

Vždy před zahájením výuky je UOV povinen poučit žáky o zásadách BOZP, provést kontrolu osobních ochranných a pracovních pomůcek a kontrolu pracoviště, zkontrolovat, zda oblečení žáků odpovídá zásadám bezpečné práce (pracovní oděv, pokrývka hlavy a pracovní obuv. Pokud UOV začíná výuku nového tématu a práce podle osnov, tak postupuje stejně s tím, že upozorní žáky na možnost vzniku úrazu vyplývající z použití nových postupů, nástrojů a zařízení (Vintr, 2004).

Periodické a mimořádné instruktáže

Je podávání informací o přijatých nových vydaných opatřeních a předpisech z oblasti BOZP ke zkvalitnění ochrany zdraví (Vintr, 2004).

3.5 Provozní řád pracoviště praktického vyučování oboru kuchař

Každé pracoviště, na kterém probíhá odborný výcvik žáků, musí mít na viditelném místě vyvěšen provozní řád, se kterým se všichni žáci musí při vstupní instruktáži seznámit. Pro názornost udávám příklad z cvičné kuchyně SŠŘS v Jablonci n. N (Langr, 2012).

Provozní řád

1. Dodržování tohoto vnitřního řádu je závazné pro všechny žáky. UOV dbají na důslednou kontrolu a dodržování tohoto řádu (Langr, 2012).
2. Základní povinností žáka je řádně se na OV připravovat, chodit včas a odpočatí (Langr, 2012).
3. Být vždy upravení v čistém předepsaném pracovním oděvu a obuvi. Mít s sebou potřebné pracovní pomůcky – odkládat je pouze na předem určené místo (Langr, 2012).

4. Dodržovat stanovené pracovní postupy a plnit pokyny UOV při všech úkonech (Langr, 2012).
5. Na pracovišti OV udržovat pořádek, čistotu, chránit zdraví své i ostatních. Dodržovat zásady BOZP a PO, hygienické předpisy. Na závady a nedostatky ihned upozornit učitele OV (Langr, 2012).
6. Při vzniku úrazu vlastního nebo spolužáka ihned hlásit UOV (Langr, 2012).
7. Žák je povinen zacházet se svěřenými prostředky a surovinami šetrně a hospodárně, v případě poškození nebo znehodnocení hlásit UOV (Langr, 2012).
8. Bez souhlasu UOV neopouštět pracoviště (Langr, 2012).
9. Každý žák si ukládá svůj občanský nebo pracovní oděv v šatně do skříňky, která mu byla přidělena a uzamkne ji (Langr, 2012).
10. Zákaz používání mobilních telefonů během OV (Langr, 2012).
11. Přestávka pro všechny žáky je stanovena v souladu s vyhláškou MŠMT č. 354/1991 Sb., o středních školách (Langr, 2012).
12. V době OV platí přísný zákaz kouření, pití alkoholických nápojů a používání návykových látek (Langr, 2012).

3.6 Bezpečnost a hygiena práce v kuchyni

Nejen ve školní kuchyni, ale v každé kuchyni, ve které žáci pracují, musí zachovávat určitá pravidla bezpečnosti a hygieny práce, aby neohrozili sebe, své spolužáky, spolupracovníky nebo strážníky úrazem či infekční chorobou z nedostatku opatrnosti, čistoty, nedbalostí nebo neznalostí pracovních postupů. Proto si musí ze všeho nejdříve osvojit ta nejdůležitější pravidla:

- 1) Musí mít platný zdravotní průkaz, v němž bude potvrzeno lékařem, že může pracovat v kuchyních hromadného stravování. Pokud onemocní přenosnou chorobou, může nastoupit na praxi do kuchyně až po úplném uzdravení (Langr, 2012).
- 2) Při práci v kuchyni nosí vždy předepsaný oděv. Obuv musí být bezpečná, s nízkou protiskluznou podrážkou a uzavřenou patou. Dlouhé vlasy spínají sponami nebo

gumičkou a nosí čepici nebo šátek. Před odchodem na WC, k popelnicím nebo do prostoru s úklidovými prostředky odkládají pracovní zástěru (Langr, 2012).

- 3) Dodržuje pracovní pokyny a postupy při všech pracích, zejména s nožem a na kuchyňských strojích. Nikdy nesmí pracovat s nožem otočeným k tělu. Nože si navzájem nepodávají, každý si bere nůž sám a po práci jej umyje a uloží na určené místo. Nůž nosí zásadně špičkou dolů (Langr, 2012).
- 4) V kuchyni a v ostatních provozních místnostech musí udržovat stále bezvadný pořádek. Náradí ukládají vždy na určené místo hned po použití. Cesty a průchody udržují stále volné (Langr, 2012).
- 5) Nádoby s pokrmy (i prázdné) se mohou stavět jen do míst, kudy se neprochází. Pro kuchyni platí, že se na zem neodkládají nádoby vůbec! Při nošení nádob s horkými pokrmy je nutno užívat ochranné chňapky. Těžší nádoby nosí ve dvojici. Hrnce nenaplňují tekutinami až po okraj, aby s nimi byla lepší možnost manipulace (Langr, 2012).
- 6) Pokud mají obavu, že nádobu s horkým obsahem neunesou (např. hrnec s bramborami, pekáč s masem apod.) nebo s ní nebudou umět manipulovat, poradí se s vyučujícím – ten ukáže správný způsob práce. Předejde se tak zbytečným úrazům (Langr, 2012).
- 7) Přídavné strojky kuchyňských robotů nasazují jen při vypnutém motoru. Zkoušky těsta či jiných surovin připravovaných robotem dělají až po úplném zastavení stroje. Po skončení práce vypnou stroj ze sítě el. proudu (Langr, 2012).
- 8) Při používání strojů dodržují návod k obsluze a bezpečnostní pravidla (Langr, 2012).
- 9) Nepohazují pomůcky a náradí na vaření po stolech (Langr, 2012).
- 10) Dávají pozor při snímání poklic a pák s nádob s horkými pokrmy. Poklice odklápějí vždy od sebe, aby je neopařila horká pára (Langr, 2012).
- 11) Dbají na to, aby podlaha byla vždy suchá a čistá (Langr, 2012).
- 12) V prostorách kuchyně dbají na opatrnost při chůzi, zejména při přenášení nádob s horkými pokrmy (Langr, 2012).

- 13) Plně se soustředí na práci. Nedostatek pozornosti často způsobuje úraz. Nerozptylují se při práci mimopracovními záležitostmi a neruší ostatní při pracovním úkonu (Langr, 2012).
- 14) Nepožadují pomoc (zejména při práci na strojích) od spolužáků a pracovníků, kteří nebyli o práci na těchto strojích patřičně poučeni (Langr, 2012).
- 15) Závady na strojích a elektrické instalaci neopravují nikdy sami. Nahlásí je vyučujícímu nebo vedoucímu provozu (Langr, 2012).
- 16) Dojde-li k úrazu, ihned jej hlásí vyučujícímu nebo vedoucímu kuchyně (Langr, 2012).
- 17) Za jakost a nezávadnost potravin je odpovědný vedoucí kuchyně (Langr, 2012).
- 18) Do místnosti, kde jsou potraviny nebo již hotové pokrmy, je zakázán vstup nepovolaným osobám (Langr, 2012).
- 19) Při manipulaci s hotovými pokrmy se jich nedotýkají rukama, pokud to není bezpodmínečně nutné. Při ochutnávání pokrmů během vaření si oddělí vzorek pokrmu na talířek, ochutná jej, ale zbytek již zpět do nádoby nevrací. Rovněž je nepřipustné míchat připravovaný pokrm olíznutou lžící nebo vařečkou (Langr, 2012).
- 20) Po zamíchání pokrmu vařečku vyndají a položí na talíř vedle sporáku (Langr, 2012).
- 21) Při mytí nádobí je třeba mít dostatek vody čisté, horké a pitné! Minimální teplota vody je 40°C. Umyté nádobí je nutno opláchnout v čisté vodě. Desinfekce nádobí se provádí pouze na zvláštní pokyn dozírajících orgánů (Langr, 2012).
- 22) Zvláštní pozornost se věnuje plynovým sporákům (pokud jsou instalovány). Je nutno dbát, aby nedošlo ke zhasnutí některého z hořáků a unikání plynu do místnosti. Zejména před odchodem z kuchyně je třeba se přesvědčit, zda je plyn uzavřen. Je-li v místnosti cítit plyn, musí se otevřít okna a dveře, uzavřít hlavní uzávěr plynu a nesmí se manipulovat s vypínači, elektrickými zařízeními, ani s otevřeným plamenem (Langr, 2012).
- 23) Při obsluze elektrických zařízení, spotřebičů a strojů se dotýká jen těch částí, které jsou k tomu určeny. Elektromotory se nikdy neumývají ve vodě (Langr, 2012).

- 24) Pozor na vadné vodiče! Nedotýkají se jich a uvědomí o nich okamžitě vyučujícího nebo vedoucího kuchyně. Vadná zařízení musí být vyřazena z provozu, označena a opravena odborníkem (Langr, 2012).
- 25) Na elektroinstalace, vypínače, trubky a kabely je zakázáno cokoli vřeset (Langr, 2012).
- 26) V kuchyni je třeba pravidelně utírat prach, vymývat police, lednice a mrazáky (Langr, 2012).
- 27) Pomůcky sloužící k úklidu kuchyně (košťata, kbelíky, hadry,...) musí být uloženy mimo prostory kuchyně (Langr, 2012).
- 28) Žáci nesmějí pobývat v kuchyni bez povolení a bez dozoru (Langr, 2012).
- 29) Při práci není povoleno pouštět si rádio, magnetofon, či jinak se rozptylovat – hrozí nebezpečí úrazu z nepozornosti (Langr, 2012).
- 30) Žáci se při práci vždy řídí pokyny vyučujícího nebo vedoucího kuchyně (Langr, 2012).
- 31) Úmyslné poškození zařízení kuchyně nebo znehodnocení potravin nedbalostí žáka musí žák uhradit (Langr, 2012).

3.7 Prevence rizik

„Prevence rizik je definována jako soubor všech opatření vyplývajících z právních a ostatních předpisů k zajištění BOZP a z opatření zaměstnavatele, kde mají za cíl předcházet rizikům, odstraňovat je a minimalizovat působení neodstranitelných rizik.“
(Dandová, 2008, s. 54)

Tento proces se skládá z části, která se zabývá identifikací, hodnocením a srovnáváním rizik a přináší potřebné podklady pro další část procesu, ve které jsou přijímána opatření pro jejich snížení na minimum (Dandová, 2008).

3.8 Analýza rizik prací v kuchyni a opatření k jejich odstranění

V tabulce č. 1., je přehledně znázorněn druh úrazu, ohrožená skupina a preventivní opatření, jak předcházet vzniku úrazu.

Tabulka č. 1: Rizika práce v kuchyni a bezpečnostní opatření

Nebezpečí	Ohrožená skupina	Opatření ke snížení nebezpečí
Opaření, popálení	Zaměstnanci/žáci v kuchyni, ohroženi opařením, popálením vodou, párou nebo horkým povrchem nádobí či zařízení nebo horkými pokrmy.	<ul style="list-style-type: none"> • Provéřit platné pracovní postupy, v případě potřeby je vhodně upravit. • Dodržovat platné pracovní postupy. • Včas a v předepsaném rozsahu provádět kontroly technického zařízení, včetně jeho armatur - tlakoměrů, teploměrů, pojistných ventilů apod. Zjištěné závady odstranit. • Průběžně během provozu sledovat ukazatele důležitých hodnot pro bezpečný provoz zařízení – teplotu, tlak, apod. Při jejich nedovoleném překročení provést potřebná regulační opatření.
Pořezání	Zaměstnanci/žáci v kuchyni, ohroženi pořezáním o řezné nástroje, skleněné nádobí, střepey.	<ul style="list-style-type: none"> • Provéřit platné pracovní postupy, v případě potřeby je vhodně upravit. • Dodržovat platné pracovní postupy. • Určit místo pro ukládání nástrojů a nástroje na ně ukládat. • Včas vyřazovat naprasklé, poškozené, skleněné nádobí z užívání.
Pád břemene	Zaměstnanci/žáci v kuchyni, ohroženi pádem nádobí, surovin.	<ul style="list-style-type: none"> • Nádobí, suroviny ukládat na určená místa tak, aby nedošlo k jejich pádu.
Zasažení předmětem nebo jeho částí	Zaměstnanci/žáci v kuchyni, ohroženi vymrštěným předmětem uvolněným ze zařízení.	<ul style="list-style-type: none"> • Včas a v předepsaném rozsahu provádět kontroly technického zařízení. Zjištěné závady odstranit. • Nepřetěžovat zařízení nad stanovené

		parametry.
Vtažení části těla do nebezpečného prostoru	Zaměstnanci/žáci v kuchyni, ohrožení vtažením části těla (např. dlaně, ruky) do stroje (např. stroje na mletí masa).	<ul style="list-style-type: none"> • Při práci používat přidělené ochranné pracovní pomůcky, např. k zavádění masa do stroje používat tlačítka apod. • Při práci používat přiléhavý pracovní oděv, nenosit volné ozdoby (náramky, řetízky apod.).
Zachycení pohyblivými částmi zařízení	Zaměstnanci/žáci v kuchyni, údržbáři a opraváři, ohrožení zachycením pohyblivými částmi zařízení, např. řeznými nástroji, hnětačem, šnekovými dopravníky, otáčející se díží apod. při jejich obsluze, údržbě, opravách.	<ul style="list-style-type: none"> • Neprovádět čištění, mazání, seřizování, údržbu, opravy pohyblivých se částí zařízení za jejich chodu.
Náhlá porucha technického zařízení	Zaměstnanci/žáci v kuchyni, ohrožení zraněním v důsledku náhlé poruchy, poškození, zařízení.	<ul style="list-style-type: none"> • Včas a v předepsaném rozsahu provádět kontroly technického zařízení. Zjištěné závady odstranit. • Nepřetěžovat stroj nad stanovené technické parametry výrobce. • Nepracovat na stroji, na kterém vznikla porucha nebo došlo k narušení jeho plynulého chodu. • Obsluhovat zařízení podle návodu výrobce.
Neodborný zásah do technického zařízení	Zaměstnanci/žáci v kuchyni, ohrožení zraněním v důsledku provedení neodborných	<ul style="list-style-type: none"> • Neprovádět žádné úpravy zařízení bez souhlasu jeho výrobce. • Práce na elektrickém zařízení provádět jen

	úprav zařízení.	<p>s příslušnou elektrotechnickou kvalifikací.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Práce na plynovém zařízení provádět jen s příslušnou odbornou kvalifikací. • Při prováděné údržbě a opravách zařízení postupovat dle návodu výrobce.
Nepředpoklá dané uvedení stroje do provozu	Zaměstnanci/žáci v kuchyni, údržbáři a opraváři, ohrožení zraněním v důsledku nepředpokládaného uvedení stroje do chodu.	<ul style="list-style-type: none"> • Spuštění stroje musí být umožněno pouze záměrným úkonem jeho obsluhy.
Uvedení zařízení do provozu v nebezpečném stavu	Zaměstnanci/žáci v kuchyni, ohrožení zraněním v důsledku neprovedení řádné kontroly zařízení před započetím práce (kontrola používaných nástrojů a jejich uchycení, kontrola jednotlivých funkcí strojů, kontrola bezpečnostních ochranných prvků apod.).	<ul style="list-style-type: none"> • Před započetím práce provést ve stanoveném rozsahu bezpečnostní kontrolu stavu zařízení. • Neuvádět do provozu zařízení se scházejícím, nefunkčním, ochranným zařízením.
Výbuch, požár	Zaměstnanci/žáci v kuchyni, ohrožení výbuchem plynu s následným požárem v důsledku unikajících škodlivin vznikajících při spalování plynu resp. únikem plynu po jeho zhasnutí v hořáku.	<ul style="list-style-type: none"> • Plynové spotřebiče provozovat pouze při zapnutém nuceném odsávání vzduchu.

Narážení o překážku	Zaměstnanci/žáci v kuchyni, ohrožení zraněním v důsledku činnosti v nedostatečném manipulačním prostoru, na nevhodně uspořádaném pracovišti.	<ul style="list-style-type: none"> • K zařízení musí být zajištěn bezpečný přístup a prostor umožňující jejich bezpečné používání.
Zakopnutí, uklouznutí, pád při chůzi	Zaměstnanci/žáci v kuchyni, ohrožení - zakopnutím v důsledku nepořádku, - uklouznutím na kluzké podlaze, - nedostatečným osvětlením.	<ul style="list-style-type: none"> • Určit zaměstnance zodpovědné za úklid na pracovišti. • Udržovat pracoviště v pořádku a čistotě. • Udržovat podlahy suché a čisté. • Zajistit dostatečné osvětlení pracoviště.
Zasažení elektrickým proudem	Zaměstnanci/žáci v kuchyni, ohrožení zasažením elektrickým proudem v důsledku dotyku s živými částmi elektrického zařízení.	<ul style="list-style-type: none"> • Nedotýkat se žádného el. zařízení mokřýma rukama. • Části elektrického zařízení pod napětím musí být spolehlivě chráněny proti dotyku a vlhkosti.
Přerušení dodávky elektrického proudu	Zaměstnanci/žáci v kuchyni, údržbáři a opraváři, ohrožení neočekávaným spuštěním stroje v důsledku přerušení dodávky elektrické energie a jejímu opětovnému náhlému obnovení.	<ul style="list-style-type: none"> • Při přerušení dodávky elektrické energie a jejímu opětovnému náhlému obnovení, zamezit automatickému spuštění stroje.
Přerušení	Zaměstnanci/žáci	<ul style="list-style-type: none"> • Při přerušení el. energie zajistit,

dodávky elektrického proudu	v kuchyni, ohrožení uvolněním a pádem některé z částí zařízení v důsledku náhlého přerušení dodávky elektrické energie.	aby bezpečnostní zařízení stroje zabránilo pádu některé z jeho částí, při němž by mohlo dojít k ohrožení bezpečnosti práce.
Nadměrná fyzická námaha	Zaměstnanci/žáci v kuchyni, ohrožení poškozením zdraví v důsledku manipulace s břemeny o nadlimitní hmotnosti.	<ul style="list-style-type: none"> • Neprovádět ruční manipulaci s břemeny o nadlimitní váze.
Nepoužívání OOPP	Zaměstnanci/žáci v kuchyni, ohrožení zraněním v důsledku nepoužívání OOPP.	<ul style="list-style-type: none"> • Při práci používat předepsané OOPP.
Rozmnožení hlodavců	Zaměstnanci/žáci v kuchyni, ohrožení infekční nemocí v důsledku rozmnožení hlodavců.	<ul style="list-style-type: none"> • Udržovat čistotu a pořádek ve skladech surovin a uložení hotových jídel.

Zdroj: Langr, 2012

3.9 Předlékařská první pomoc při práci v kuchyni

Škola a osoba, na jejímž pracovišti se uskutečňuje praktické vyučování nebo praktická příprava, zajistí, aby byly vytvořeny podmínky pro včasné poskytnutí první pomoci lékařského ošetření při úrazech a náhlých onemocněních. Odpovídá za vhodné rozmístění lékárníček první pomoci s potřebným vybavením. Rovněž zajistí, aby se zásadami poskytování první pomoci byli seznámeni žáci a všichni zaměstnanci školy. Na vhodných místech umístí seznam telefonních čísel zdravotnických zařízení včetně zdravotnických zařízení zajišťujících dopravu raněných, nemocných a rodiček. O provedených opatřeních informuje kromě pedagogických pracovníků a ostatních zaměstnanců školy i žáky. Podle závažnosti úrazu a s ohledem na věk zraněného žáka,

případně další okolnosti, zajistí škola jeho doprovod do zdravotnického zařízení a zpět nebo domů, popřípadě do školského zařízení pro výkon ústavní výchovy nebo ochranné výchovy nebo školského zařízení pro preventivně výchovnou péči. O události a provedených opatřeních informuje neprodleně zákonného zástupce žáka. Doprovodem může být pouze zletilá osoba, osoba plně způsobilá k právním úkonům a v pracovněprávním vztahu ke škole. Opatření k zajištění první pomoci provede škola i při školních akcích konaných mimo školu. (Metodický pokyn MŠMT č. j.: 37 014/2005)

3.9.1 Lékárnička

Zákoník práce ukládá zaměstnavateli v souvislosti se zajištěním poskytování předlékařské PP zajistit na pracovišti lékárníčku, ale není stanoven prováděcí předpis na povinnou výbavu. Je proto věcí zaměstnavatele, aby po vyhodnocení všech rizik a po poradě s bezpečnostním technikem stanovil obsah lékárníčky (Dandová, 2008).

Lékárnička musí být umístěna na volně přístupném, suchém a čistém místě. Odpovědná osoba je povinna nejméně 1x za půl roku provést kontrolu vybavení lékárníčky a v případě potřeby ji doplnit chybějícími prostředky (Vybavení lékárníček, 2012).

3.9.2 Traumatologický plán

Traumatologický plán upřesňuje poskytnutí včasné a správné první pomoci zraněné osobě. Zabezpečení první pomoci se týká všech stavů ohrožujících zdraví a život. Včasné, rozsahem i kvalitou správné poskytnutí první pomoci může nejenom omezit následky úrazu, ale i zabránit bezprostřednímu ohrožení života. K tomu slouží plán, jehož ustanovení nařizuje všem zaměstnancům a zaměstnavatelům dodržovat a plnit dále uvedené zásady. Zaměstnavatel je povinen vybavit pracoviště potřebným počtem lékárníček a zabezpečit jejich pravidelnou kontrolu, spojenou s kontrolou použitelnosti léků a materiálu a evidenci při výdeji. Za obsah odpovídá určená odpovědná osoba. Traumatologický plán musí být k dispozici v každé lékárníčce (Bezpečnost práce a požární ochrana, 2013).

Obsah traumatologického plánu

- název nejbližšího zdravotnického zařízení a telefonické spojení

- spojení na rychlou lékařskou pomoc (tel. č. 155)
- jména a příjmení určených osob
- postupy první pomoci pro jednotlivé druhy zranění
- vybavení a rozmístění potřebného počtu lékárnice (Bezpečnost práce a požární ochrana, 2013).

Důležitá telefonní čísla

- 155 - zdravotnická záchranná služba
- 112 - linka tísňového volání
- 150 - hasiči
- 155 - policie
- 156 - městská policie (Bezpečnost práce a požární ochrana, 2013).

3.10 Závěr teoretické části

Znalost všeobecných zásad bezpečnosti a ochrany zdraví při práci musí být považována za neoddělitelnou součást kvalifikace v daném oboru. Výchova a vzdělávání v této oblasti musí být proto předmětem výuky na školách, aby absolvent získal minimálně vědomosti nezbytné pro výkon povolání a aby jejich dodržování nebylo podmíněné dodatečným seznámením a zaučením při vstupu do zaměstnání.

4 PRAKTICKÁ ČÁST

Předmětem mého průzkumu je statistické porovnání úrazovosti žáků pod vedením UOV a IOV na pracovištích, za poslední 3 roky. Zajímalo mě, jaká forma vedení OV je pro žáky z hlediska bezpečnosti práce neoptimálnější.

Z vlastní zkušenosti vím, že je stále i přes důsledné vštěpování zásad BOZP, vědomost žáků v této oblasti nedostatečná. Mnoho let jsem pracovala jako učitelka odborného výcviku na škole, kde byl odborný výcvik veden pouze UOV, v současné době jsem zaměstnána na škole, kde probíhá odborný výcvik výhradně na individuálních pracovištích pod vedením IOV a učitel tyto pracoviště pravidelně navštěvuje a provádí hospitace. Při nástupu do 1. ročníku úvodní (všeobecné) školení BOZP provede učitel ve škole a po rozdělení žáků na jednotlivá individuální pracoviště provedou následné školení již instruktoři cíleně na dané provozovně. Pro žáky 2. a 3. ročníku jsou prováděna UOV opakovací školení. Žáci po každém týdnu odborného výcviku odevzdávají svému UOV týdenní výkaz práce zaznamenaný v deníku odborného výcviku, kde je uveden datum, počet odpracovaných hodin, druh vykonávané činnosti, známka, a IOV potvrdí správnost údajů.

4.1 Cíle praktické části bakalářské práce

- zjistit a porovnat počet úrazů v jednotlivých ročnících u dívek i chlapců podle typu vedení OV
- dle zjištěných výsledků sestavit doporučení jak předcházet pracovním úrazům a snížit jejich vznik na minimum
- upozornit na nejčastější rizika vzniku úrazů u žáků

4.2 Metodika výzkumu

V praktické části práce je využita kvalitativní metoda výzkumu.

4.2.1 Sekundární analýza dat

Sekundární analýza je analýza dat, která byla pořízena pro jiný záměr, než v jehož rámci jsou právě používána. To mimo jiné znamená, že analytik nebo tým analytiků provádějících sekundární analýzu se nepodílel na vytvoření původního datového souboru.

Pro svou analýzu jsem použila záznamy zapsané v knihách úrazů na jednotlivých pracovištích a podle nich jsem vytvořila tabulky. Z nich jsem zjišťovala efektivitu způsobu výuky odborného výcviku a důslednost při dodržování BOZP. Pro mé účely jsem využila záznamy v knihách úrazů za školní roky 2009/2010 – 2011/2012.

Škola, kde je odborný výcvik veden pod vedením UOV, je Střední škola gastronomie a služeb, Dvorská, Liberec. Zde sleduji 5 skupin žáků pod vedením UOV s různým počtem žáků (max. 16 žáků/UOV), na pracovištích ve školní restauraci a na pracovištích fyzických a právnických osob, se kterými má škola uzavřenou smlouvu.

Škola, kde je odborný výcvik veden pod dohledem IOV, je Střední škola řemesel a služeb, Smetanova, Jablonec n. Nisou. Zde sleduji 5 pracovišť žáků pod vedením IOV s různým počtem žáků (1 – 3 žáci/IOV), na pracovištích fyzických a právnických osob, se kterými má škola uzavřenou smlouvu.

Aby byly výsledky výzkumu co nejvíce aktuální, sleduji úrazovost žáků za poslední tři roky.

4.2.2 Popis cílové skupiny (škol)

Historie a současnost Střední Školy řemesel a služeb v Jablonci nad Nisou

Škola začala vyučovat v roce 1955 a patřila pod GŘ Jablonecké bižuterie. V roce 1989 se SOU osamostatnilo a vznikl tak samostatný právní subjekt, jejímž zřizovatelem bylo Ministerstvo průmyslu. V této době se zde vyučovaly pouze umělecké obory.

V roce 1998 došlo v rámci optimalizace sítě středních škol v Libereckém kraji ke sloučení školy s Integrovanou školou Tanvald a v důsledku toho i k rozšíření vzdělávací nabídky o obor kuchař. Od roku 2005 má škola název: Střední škola řemesel a služeb

(<http://www.sosjbc.cz>) a žáci zde mají možnost získat výuční list i maturitní vysvědčení v řadě oborů vzdělání.

Dvouletý učební obor: Bižuterní výroba

Tříleté učební obory: Zlatník a klenotník, Výrobce bižuterie a dekorativních předmětů – skleněná bižuterie, Výrobce bižuterie a dekorativních předmětů – kovová bižuterie, Sklář, Brusič skla – vybrušování, Kuchař – číšník, Prodavač

Čtyřleté studium: Obchodník, Ekonomika a podnikání

Dvouleté nástavbové studium: Podnikání

Škola nabízí žákům ubytování v domově mládeže a stravování v nově zrekonstruované školní jídelně.

Historie a současnost Střední školy gastronomie a služeb v Liberci

Historie sahá již do roku 1898, kdy byla libereckým Společenstvím hostinských a pohostinských živností zřízena první třída pro číšníky a kuchaře. Po osvobození v roce 1945 pokračovala příprava číšníků a kuchařů, řezníků a cukrářů v učňovských školách a později ve Středním odborném učilišti Restaurací Liberec, které v roce 1990 získalo právní subjektivitu.

Dnešní Střední škola gastronomie a služeb (<http://www.sos-gs.cz>) navazuje na dřívější výchovu žáků, ale vytvořila si již vlastní novou tradici. V současné době se zde vyučují *gastronomické obory:* Kuchař, Číšník, Cukrář, Hotelnictví a turismus, dále obory *služeb:* Kadeřník, Krejčí a Kosmetička. Škola nabízí i nástavbové studium, pro absolventy tříletých učebních oborů zakončené maturitní zkouškou.

4.3 Výsledky sekundární analýzy dat

Výzkum je prováděn po jednotlivých školních letech a zjištěná data jsou vkládána a logicky řazena do tabulek a grafů s popisy. Z důvodů různého počtu žáků v porovnávaných skupinách, je výsledek vyjádřen též v %.

4.3.1 Statistické porovnání úrazovosti žáků pod vedením UOV a IOV ve školním roce 2009/2010

Tabulka č. 2: Celkové počty žáků

Rok 2009/2010	Počet úrazů pod vedením UOV	Počet úrazů pod vedením IOV
celkový počet žáků	131	30
z toho chlapci	81	19
dívky	50	11
celkový počet úrazů	120	24

V roce 2009/2010 byl celkový počet žáků pod vedením UOV 131 (81 chlapců a 50 dívek) a pod vedením IOV 30 (19 chlapců a 11 dívek).

Celkově se přihodilo 120 úrazů pod vedením UOV a pod vedením IOV 24.

Tabulka č. 3: Typ úrazu dle pohlaví

Rok 2009/2010		Počet úrazů pod vedením UOV		Vyjádřeno v %		Počet úrazů pod vedením IOV		Vyjádřeno v %	
		chlapci	dívky	chlapci	dívky	chlapci	dívky	chlapci	dívky
typ úrazu	říznutí	51	30	42,5 %	25,0 %	13	3	54,1 %	12,5 %
	uklouznutí	8	4	6,6 %	3,3 %	1	3	4,1 %	12,5 %
	spálení	4	5	3,3 %	4,1 %	2	0	8,3 %	0,0 %
	opaření	7	7	5,8 %	5,8 %	0	1	0,0 %	4,1 %
	ostatní	2 *	2 *	1,6 %	1,6 %	1 **	0	4,1 %	0,0 %
celkem		72	48	60,0 %	40,0 %	17	7	70,8 %	29,1 %

* napadení spolužákem 2 x, manipulace s dveřmi chladícího boxu, pád hrnce na nohu

** uhození do ruky o stůl

Pod vedením UOV se řízlo 51 chlapců (42,5%) a 30 dívek (25,0%), pod vedením IOV se řízlo 13 chlapců (54,1%) a 3 dívky (12,5%).

Pod vedením UOV uklouzlo 8 chlapců (6,6%) a 4 dívky (3,3%), pod vedením IOV uklouzl 1 chlapec (4,1%) a 3 dívky (12,5%).

Pod vedením UOV se spálili 4 chlapci (3,3%) a 5 dívek (4,1%), pod vedením IOV se spálili 2 chlapci (8,3%) a žádná dívka.

Pod vedením UOV se opařilo 7 chlapců (5,8%) a 7 dívek (5,8%), pod vedením IOV se neopařil žádný chlapec a 1 dívka (4,17%).

Ostatní úrazy pod vedením UOV měli 2 chlapci (1,6%) a 2 dívky (1,6%), ostatní úrazy pod vedením IOV měl 1 chlapec (4,1%) a žádná dívka.

Celkem úrazů pod vedením UOV mělo 72 chlapců (60,0%) a 48 dívek (40,0%), celkem úrazů pod vedením IOV mělo 17 chlapců (70,8%) a 7 dívek (29,1%).

Tabulka č. 4: Příčina vzniku úrazu dle ročníků

Rok 2009/2010		Počet úrazů pod vedením UOV	vyjádřeno v %	Počet úrazů pod vedením IOV	vyjádřeno v %
příčina	nepozornost	62	51,6 %	12	50,0 %
	neodborná manipulace	54	45,0 %	12	50,0 %
	nezjištěná příčina	4	3,3 %	0	0,0 %
čas	čas do 10.00 hod.	87	72,5 %	14	58,3 %
	čas od 10.00 hod	33	27,5 %	10	41,6 %
neschopnost	pracovní neschopnost	14	11,6 %	1	4,1 %
ročník	1. ročník	69	57,5 %	10	41,6 %
	2. ročník	22	18,3 %	6	25,0 %
	3. ročník	29	24,1 %	8	33,3 %

Z důvodu nepozornosti vzniklo pod vedením UOV 62 úrazů (51,6 %) a pod vedením IOV 12 úrazů (50,0 %).

Z důvodu neodborné manipulace vzniklo pod vedením UOV 54 úrazů (45,0 %) a pod vedením IOV 12 úrazů (50,0 %).

Z důvodu nezjištěné příčiny vznikly pod vedením UOV 4 úrazy (3,3 %) a pod vedením IOV žádný úraz.

V čase do 10.00 hod. vzniklo pod vedením UOV 87 úrazů (72,5 %) a pod vedením IOV 14 úrazů (59,3 %).

V čase od 10.00 hod. vzniklo pod vedením UOV 33 úrazů (27,5 %) a pod vedením IOV 10 úrazů (41,6 %).

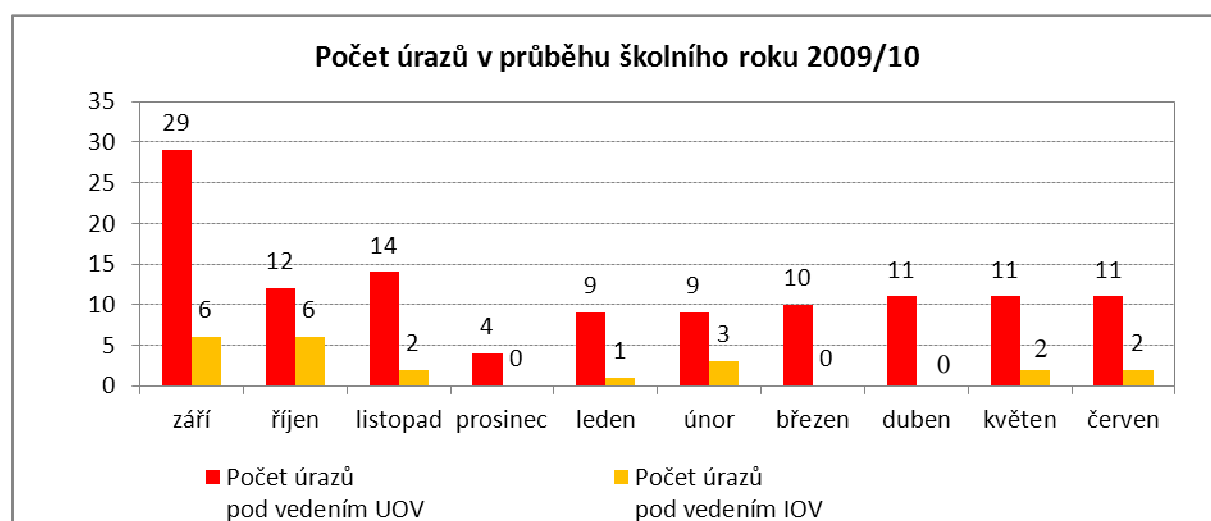
Z toho v pracovní neschopnosti bylo pod vedením UOV 14 žáků (11,6 %) a pod vedením IOV 1 žák (4,1 %).

V 1. ročníku vzniklo pod vedením UOV 69 úrazů (57,5 %) a pod vedením IOV 10 úrazů (41,6 %).

Ve 2. ročníku vzniklo pod vedením UOV 22 úrazů (18,3 %) a pod vedením IOV 6 úrazů (25,0 %).

Ve 3. ročníku vzniklo pod vedením UOV 29 úrazů (24,1 %) a pod vedením IOV 8 úrazů (33,3 %).

Graf č. 1: Počet úrazů dle měsíců ve školním roce

V měsíci září vzniklo pod vedením UOV 29 úrazů a pod vedením IOV 6 úrazů.

V měsíci říjnu vzniklo pod vedením UOV 12 úrazů a pod vedením IOV 6 úrazů.

V měsíci listopadu vzniklo pod vedením UOV 14 úrazů a pod vedením IOV 2 úrazy.

V měsíci prosinci vznikly pod vedením UOV 4 úrazy a pod vedením IOV žádný úraz.

V měsíci lednu vzniklo pod vedením UOV 9 úrazů a pod vedením IOV 1 úraz.

V měsíci únoru vzniklo pod vedením UOV 9 úrazů a pod vedením IOV 3 úrazy.

V měsíci březnu vzniklo pod vedením UOV 10 úrazů a pod vedením IOV žádný úraz.

V měsíci dubnu vzniklo pod vedením UOV 11 úrazů a pod vedením IOV žádný úraz.

V měsíci květnu vzniklo pod vedením UOV 11 úrazů a pod vedením IOV 2 úrazy.

V měsíci červnu vzniklo pod vedením UOV 11 úrazů a pod vedením IOV 2 úrazy.

4.3.2 Statistické porovnání úrazovosti žáků pod vedením UOV a IOV ve školním roce 2010/2011

Tabulka č. 5: Celkové počty žáků

Rok 2010/2011	Počet úrazů pod vedením UOV	Počet úrazů pod vedením IOV
celkový počet žáků	129	29
z toho chlapci	68	19
dívky	61	10
celkový počet úrazů	105	22

V roce 2010/2011 byl celkový počet žáků pod vedením UOV 129 (68 chlapců a 61 dívek) a pod vedením IOV 29 (19 chlapců a 10 dívek).

Celkově se přihodilo 105 úrazů pod vedením UOV a pod vedením IOV 22.

Tabulka č. 6: Typ úrazu dle pohlaví

Rok 2010/2011		Počet úrazů pod vedením UOV		Vyjádřeno v %		Počet úrazů pod vedením IOV		Vyjádřeno v %	
		chlapci	dívky	chlapci	dívky	chlapci	dívky	chlapci	dívky
typ úrazu	říznutí	39	28	37,1 %	26,6 %	10	3	45,4 %	13,6 %
	uklouznutí	3	1	2,8 %	0,9 %	0	2	0,0 %	9,0 %
	spálení	8	7	7,6 %	6,6 %	2	4	9,0 %	18,1 %
	opaření	5	7	4,7 %	6,6 %	3	3	13,6 %	13,6 %
	ostatní	6 *	1 *	5,7 %	0,9 %	0 **	2 **	0,0 %	9,0 %
celkem		61	44	58,1 %	41,9 %	15	14	68,1 %	63,6 %

* při manipulaci s elektrickým šlehačem pohmoždění prstu, uhození do ruky, epileptický záchvat - uhození do hlavy 5x

** při narovnání po ohnutí se uhodila do hlavy o hranu stolu, při přenášení stohu talířů spodní praskl

Pod vedením UOV se řízlo 39 chlapců (37,1%) a 28 dívek (26,6%), pod vedením IOV se řízlo 10 chlapců (45,4%) a 3 dívky (13,6%).

Pod vedením UOV uklouzli 3 chlapci (2,8%) a 1 dívka (0,9%), pod vedením IOV uklouzlo 0 chlapců a 2 dívky (9,0%).

Pod vedením UOV se spálilo 8 chlapců (7,6%) a 7 dívek (6,6%), pod vedením IOV se spálili 2 chlapci (9,0%) a 4 dívky (18,1%).

Pod vedením UOV se opařilo 5 chlapců (4,7%) a 7 dívek (6,6%), pod vedením IOV se opařili 3 chlapci (13,6%) a 3 dívky (13,6%).

Ostatní úrazy pod vedením UOV mělo 6 chlapců (5,7%) a 1 dívka (0,9%), ostatní úrazy pod vedením IOV mělo 0 chlapců a 2 dívky (9,0%).

Celkem úrazů pod vedením UOV mělo 61 chlapců (58,1%) a 44 dívek (41,9%), celkem úrazů pod vedením IOV mělo 15 chlapců (68,1%) a 14 dívek (63,6%).

Tabulka č. 7: Příčina vzniku úrazu dle ročníku

	Rok 2010/2011	Počet úrazů pod vedením UOV	Vyjádřeno v %	Počet úrazů pod vedením IOV	Vyjádřeno v %
příčina	nepozornost	65	61,9 %	13	59,0 %
	neodborná manipulace	33	31,4 %	9	40,9 %
	nezjištěná příčina	7	6,6 %	0	0,0 %
čas	čas do 10.00 hod.	64	60,9 %	13	59,0 %
	čas od 10.00 hod	41	39,0 %	9	40,9 %
neschopnost	pracovní neschopnost	10	9,5 %	2	9,0 %
ročník	1. ročník	43	40,9 %	12	54,5 %
	2. ročník	33	31,4 %	6	27,2 %
	3. ročník	29	27,6 %	4	18,1 %

Z důvodu nepozornosti vzniklo pod vedením UOV 65 úrazů (61,9%) a pod vedením IOV 13 úrazů (59,0%).

Z důvodu neodborné manipulace vzniklo pod vedením UOV 33 úrazů (31,4%) a pod vedením IOV 9 úrazů (40,9%).

Z důvodu nezjištěné příčiny vzniklo pod vedením UOV 7 úrazů (6,6%) a pod vedením IOV žádný úraz.

V čase do 10.00 hod. vzniklo pod vedením UOV 64 úrazů (60,9%) a pod vedením IOV 13 úrazů (59,0%).

V čase od 10.00 hod. vzniklo pod vedením UOV 41 úrazů (39,0%) a pod vedením IOV 9 úrazů (40,9%).

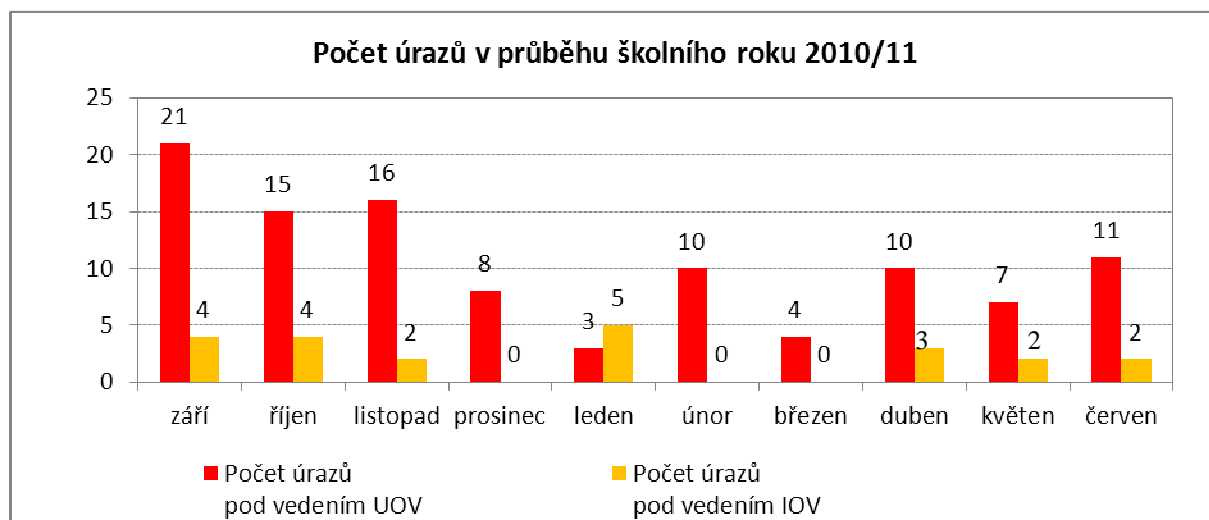
Z toho v pracovní neschopnosti bylo pod vedením UOV 10 žáků (9,5%) a pod vedením IOV 2 žáci (9,0%).

V 1. ročníku vzniklo pod vedením UOV 43 úrazů (40,9%) a pod vedením IOV 12 úrazů (54,5%).

Ve 2. ročníku vzniklo pod vedením UOV 33 úrazů (31,4%) a pod vedením IOV 6 úrazů (27,2%).

Ve 3. ročníku vzniklo pod vedením UOV 29 úrazů (27,6%) a pod vedením IOV 4 úrazy (18,1%).

Graf č. 2: Počet úrazů dle měsíců ve školním roce

V měsíci září vzniklo pod vedením UOV 21 úrazů a pod vedením IOV 4 úrazy.

V měsíci říjnu vzniklo pod vedením UOV 15 úrazů a pod vedením IOV 4 úrazy.

V měsíci listopadu vzniklo pod vedením UOV 16 úrazů a pod vedením IOV 2 úrazy.

V měsíci prosinci vzniklo pod vedením UOV 8 úrazů a pod vedením IOV žádný úraz.

V měsíci lednu vznikly pod vedením UOV 3 úrazy a pod vedením IOV 5 úrazů.

V měsíci únoru vzniklo pod vedením UOV 10 úrazů a pod vedením IOV žádný úraz.

V měsíci březnu vznikly pod vedením UOV 4 úrazy a pod vedením IOV žádný úraz.

V měsíci dubnu vzniklo pod vedením UOV 10 úrazů a pod vedením IOV 3 úrazy.

V měsíci květnu vzniklo pod vedením UOV 7 úrazů a pod vedením IOV 2 úrazy.

V měsíci červnu vzniklo pod vedením UOV 11 úrazů a pod vedením IOV 2 úrazy.

4.3.3 Statistické porovnání úrazovosti žáků pod vedením UOV a IOV ve školním roce 2008/2009

Tabulka č. 8: Celkové počty žáků

Rok 2011/2012	Počet úrazů pod vedením UOV	Počet úrazů pod vedením IOV
celkový počet žáků	138	30
z toho chlapci	75	16
dívky	63	14
celkový počet úrazů	95	26

V roce 2011/2012 byl celkový počet žáků pod vedením UOV 138 (75 chlapců a 63 dívek) a pod vedením IOV 30 (16 chlapců a 14 dívek).

Celkově se přihodilo 95 úrazů pod vedením UOV a pod vedením IOV 26.

Tabulka č. 9: Typ úrazu dle pohlaví

Rok 2011/2012		Počet úrazů pod vedením UOV		Vyjádřeno v %		Počet úrazů pod vedením IOV		Vyjádřeno v %	
		chlapci	dívky	chlapci	dívky	chlapci	dívky	chlapci	dívky
typ úrazu	říznutí	38	18	40,0 %	18,9 %	4	6	15,3 %	23,0 %
	uklouznutí	2	4	2,1 %	4,2 %	0	1	0,0 %	3,8 %
	spálení	8	6	8,4 %	6,3 %	4	4	15,3 %	15,3 %
	opaření	9	7	9,4 %	7,3 %	4	2	15,3 %	7,6 %
	ostatní	2 *	1 *	2,1 %	1,0 %	0 **	1 **	0,0 %	3,8 %
celkem		59	36	62,1 %	37,8 %	12	14	46,1 %	53,8 %

* slabost – mdloba, při manipulaci s vozíkem si skřípla prsty o zárubně

** pád hrnce na nohu

Pod vedením UOV se řízlo 38 chlapců (40,0%) a 18 dívek (18,9%), pod vedením IOV se řízli 4 chlapci (15,3) a 6 dívek (23,0%).

Pod vedením UOV uklouznuli 2 chlapci (2,1%) a 4 dívky (4,2%), pod vedením IOV uklouzlo 0 chlapců a 1 dívka (3,8%).

Pod vedením UOV se spálilo 8 chlapců (8,4%) a 6 dívek (6,3%), pod vedením IOV se spálili 4 chlapci (15,3%) a 4 dívky (15,3%).

Pod vedením UOV se opařilo 9 chlapců (9,4%) a 7 dívek (7,3%), pod vedením IOV se opařili 4 chlapci (15,3%) a 2 dívky (7,6%).

Ostatní úrazy pod vedením UOV měli 2 chlapci (2,1%) a 1 dívka (1,0%), ostatní úrazy pod vedením IOV mělo 0 chlapců a 1 dívka (3,8%).

Celkem úrazů pod vedením UOV 59 chlapců (62,1%) a 36 dívek (37,8%), celkem úrazů pod vedením IOV 12 chlapců (46,1%) a 14 dívek (53,8%).

Tabulka č. 10: Příčina vzniku úrazu dle ročníku

Rok 2011/2012		Počet úrazů pod vedením UOV	vyjádřeno v %	Počet úrazů pod vedením IOV	vyjádřeno v %
příčina	nepozornost	47	49,4 %	14	53,8 %
	neodborná manipulace	43	45,2 %	11	42,3 %
	nezjištěná příčina	5	5,2 %	1	3,8 %
čas	čas do 10.00 hod.	57	60,0 %	15	57,6 %
	čas od 10.00 hod	38	40,0 %	11	42,3 %
neschopnost	pracovní neschopnost	11	11,5 %	0	0,0 %
ročník	1. ročník	49	51,5 %	9	34,6 %
	2. ročník	17	17,8 %	8	30,7 %
	3. ročník	29	30,5 %	9	34,6 %

Z důvodu nepozornosti vzniklo pod vedením UOV 47 úrazů (49,4%) a pod vedením IOV 14 úrazů (53,8%).

Z důvodu neodborné manipulace vzniklo pod vedením UOV 43 úrazů (45,2%) a pod vedením IOV 11 úrazů (42,3%).

Z důvodu nezjištěné příčiny vzniklo pod vedením UOV 5 úrazů (5,2%) a pod vedením IOV 1 úraz (3,8%).

V čase do 10.00 hod. vzniklo pod vedením UOV 57 úrazů (60,0%) a pod vedením IOV 15 úrazů (57,6%).

V čase od 10.00 hod. vzniklo pod vedením UOV 38 úrazů (40,0%) a pod vedením IOV 11 úrazů (42,3%).

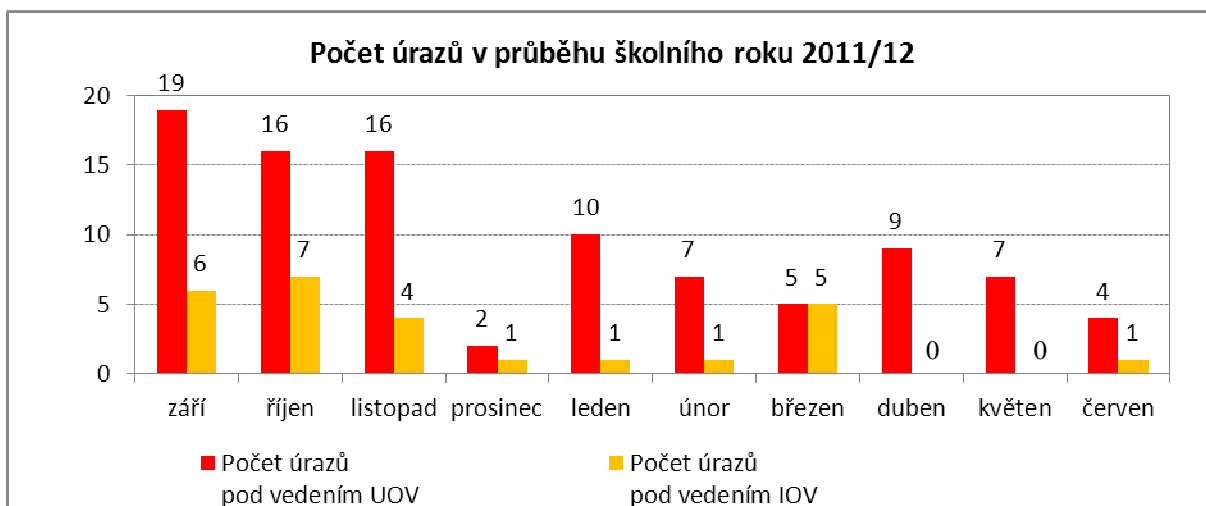
Z toho v pracovní neschopnosti bylo pod vedením UOV 11 žáků (11,5%) a pod vedením IOV žádný žák.

V 1. ročníku vzniklo pod vedením UOV 49 úrazů (51,5%) a pod vedením IOV 9 úrazů (34,6%).

Ve 2. ročníku vzniklo pod vedením UOV 17 úrazů (17,8%) a pod vedením IOV 8 úrazů (30,7%).

Ve 3. ročníku vzniklo pod vedením UOV 29 úrazů (30,5%) a pod vedením IOV 9 úrazů (34,6%).

Graf č. 3: Počet úrazů dle měsíců ve školním roce

V měsíci září vzniklo pod vedením UOV 19 úrazů a pod vedením IOV 6 úrazů.

V měsíci říjnu vzniklo pod vedením UOV 16 úrazů a pod vedením IOV 7 úrazů.

V měsíci listopadu vzniklo pod vedením UOV 16 úrazů a pod vedením IOV 4 úrazy.

V měsíci prosinci vznikly pod vedením UOV 2 úrazy a pod vedením IOV 1 úraz.

V měsíci lednu vzniklo pod vedením UOV 10 úrazů a pod vedením IOV 1 úraz.

V měsíci únoru vzniklo pod vedením UOV 7 úrazů a pod vedením IOV 1 úraz.

V měsíci březnu vzniklo pod vedením UOV 5 úrazů a pod vedením IOV 5 úrazů.

V měsíci dubnu vzniklo pod vedením UOV 9 úrazů a pod vedením IOV žádný úraz.

V měsíci květnu vzniklo pod vedením UOV 7 úrazů a pod vedením IOV žádný úraz.

V měsíci červnu vznikly pod vedením UOV 4 úrazy a pod vedením IOV 1 úraz.

4.4 Analýza výsledků kvalitativního výzkumu

Cílem empirické části bakalářské práce, bylo zjistit počet vzniklých úrazů, jejich procentuální vyjádření a porovnání úrazů pod vedením UOV a IOV. Někteří žáci mají sklon k vyšší úrazovosti a úraz se u nich mohl vyskytnout opakovaně, ale tyto případy výzkum neřešil.

Tabulka č. 11: Celkové počty žáků a úrazů ve školním roce 2009/2010, 2010/2011, 2011/2012

Rok 2009-2012	Počet úrazů pod vedením UOV	Počet úrazů pod vedením IOV
celkový počet žáků	398	89
z toho chlapci	224	54
dívky	174	35
celkový počet úrazů	320	72

Tabulka č. 12: Typ úrazu dle pohlaví ve školním roce 2009/2010, 2010/2011, 2011/2012

Rok 2009-2012		Počet úrazů pod vedením UOV		Vyjádřeno v %		Počet úrazů pod vedením IOV		Vyjádřeno v %	
		chlapci	dívky	chlapci	dívky	chlapci	dívky	chlapci	dívky
typ úrazu	říznutí	128	76	40,0 %	23,7 %	27	12	37,5 %	16,6 %
	uklouznutí	13	9	4,0 %	2,8 %	1	6	1,3 %	8,3 %
	spálení	20	18	6,2 %	5,6 %	8	8	11,1 %	11,1 %
	opaření	21	21	6,5 %	6,5 %	7	6	9,7 %	8,3 %
	ostatní	10 *	4 *	3,1 %	1,2 %	1 **	3	1,3 %	4,1 %
celkem		192	128	60,0 %	40,0 %	44	35	61,1 %	48,6 %

Z tabulky č. 12 je patrné, že nejčastějším typem úrazů žáků je říznutí, a to jak pod vedením UOV, tak i IOV. Nejvíce pořezaných chlapců je pod vedením UOV, následují chlapci pod vedením IOV, potom dívky pod vedením UOV a nejméně pořezaných dívek je pod vedením IOV.

Krájení surovin je pro žáky v učebním oboru kuchař jednou z nejčastějších pracovních činností, proto musí získat potřebnou dovednost a zručnost soustavným procvičováním této techniky až do doby, kdy dojde k zautomatizování dovednosti. Toto je velmi důležité pro jejich další profesní život. Dívky bývají opatrnější a pečlivější než chlapci, ale chlapci se snaží krájet rychleji a zvládnout tuto dovednost v co nejkratším čase, a to vede k vyšší úrazovosti.

Dalším častým úrazem v kuchyni je opaření a spálení. Z vlastní zkušenosti vím, že k tomuto druhu úrazů dochází nejčastěji z nedostatku zkušeností, nedostatečnou obratností a soustředění se na práci. Žáci nedokáží domyslet následky při určitém druhu práce (např. při manipulaci s troubou, konvektomatem nebo nadzvedání pokličky). Úrazů spálením vzniklo nejvíce pod vedením IOV, méně pod vedením UOV. U úrazů opařením

je výsledek podobný. Žáci na individuálních pracovištích pod vedením IOV jsou více zapojeni do běžného pracovního procesu, než pod vedením UOV, proto je zranění na těchto pracovištích častější.

V kuchyních je též velké riziko uklouznutí. Může být buď z důvodů vylití tekutiny na podlahu, nebo zvýšené vlhkosti v místnosti a následkem je sražená pára na podlaže. Nejvíce uklouznutí vzniklo u dívek pod vedením IOV a u chlapců pod vedením UOV.

Typy úrazů, které jsem nedokázala zařadit mezi uvedené, jsem označila jako ostatní. Jsou to úrazy, které se vyskytují ojediněle, a jedná se spíše o úrazy nespecifické.

Tabulka č 13: Příčina vzniku úrazu a ročník ve školním roce 2009/2010, 2010/2011, 2011/2012

		2009/2010		2010/2011		2011/2012	
		UO	IOV	UO	IOV	UO	IOV
příčina	nepozornost	62 (51,6%)	12 (50,0%)	65 (61,9%)	13 (59,0%)	47 (49,4%)	14 (53,8%)
	neodborná manipulace	54 (45,0%)	12 (50,0%)	33 (31,4%)	9 (40,9%)	43 (45,2%)	11 (42,3%)
	nezjištěná příčina	4 (3,3%)	0 (0,0%)	7 (6,6%)	0 (0,0%)	5 (5,2%)	1 (3,8%)
ročník	1.	69 (57,5%)	10 (41,6%)	43 (40,9%)	12 (54,5%)	49 (51,5%)	9 (34,6%)
	2.	22 (18,3%)	6 (25,0%)	33 (31,4%)	6 (27,2%)	17 (17,8%)	8 (30,7%)
	3.	29 (24,1%)	8 (33,3%)	29 (27,6%)	4 (18,1%)	29 (30,5%)	9 (34,6%)

Jak jsem již uvedla v předchozím vyhodnocení tabulky č. 12, je nejčastější příčinou vzniku úrazů nepozornost a neodborná manipulace. Dokazuje to i tabulka č. 13. U některých úrazů nebylo možné příčinu vzniku zjistit. Nejvíce úrazů vzniká v prvním ročníku, právě z nedostatku zkušeností a nedostatečné manuální zručnosti. Přechod žáků ze základní školy na střední odbornou školu nebývá bez problémů. Je třeba se vyrovnat s novými, podstatně vyššími nároky a hlavně s přechodem na výuku odborného výcviku, se kterým se na základní škole žáci nesetkali.

Nejméně zranění jsou žáci druhého ročníku, kteří jsou ve fázi nácviku, kdy se snaží v pracovní činnosti zdokonalit a provádět ji bez chyb.

Žáci třetího ročníku jsou ve fázi, kdy ve většině případů již manuální zručnost získali, avšak v určitých situacích tuto svou nabitou zkušenost přeceňují a poleví ve své koncentraci. Proto u nich také vzniká vyšší množství úrazů.

Jednou z příčin vzniku úrazů je také nedodržování správné životosprávy. Žáci podceňují pravidelnou stravu, (hlavně nejsou zvyklí snídat), nedodržují pitný režim, což vede k nevolnostem i s následkem mdloby. To dokládají tabulky č. 4, 7 a 10, kde je patrné, že větší počet úrazů se stává v dopoledních hodinách. Mnozí si stěžují na bolení v zádech a nedodržují správný postoj, který je velmi důležitý při eliminaci úrazů. Neradi připouštějí, že pravidelný pohyb a cvičení jsou pro jejich zdravý vývoj nezbytné.

Pokud se podíváme do tabulek č. 2, 4 a 6, kde jsou uvedeny údaje o počtu úrazů v závislosti na měsících školního roku, zjistíme, že nejvíce úrazů vzniká v měsících září a říjnu a to pod vedením UOV. Je to dáno tím, že na začátku školního roku, jsou žáci ještě plní zážitků z prázdnin a nedokáží se plně soustředit na zadané úkoly. Skupiny žáků, vedené UOV, jsou početnější a žáci mají větší možnost si o svých zážitcích z prázdnin mezi sebou vyprávět. Výsledkem je nekázeň a nesoustředěnost na práci. Záleží na zkušenostech a míře autority UOV, jak rychle se s touto situací dokáže vypořádat a žáky ukáznit.

Z mé praxe jsem vyzorovala, že dalším záporným a negativním jevem u žáků je v posledních letech nárůst konzumace alkoholu a návykových látek, což ohrožuje velkou měrou bezpečnost zdraví. Jestliže se tento problém přenáší do školy a dokonce do odborného výcviku, je bezpečnost zdraví několikanásobně ohrožena. Osvěta v této problematice musí být pravidelně zařazována do výuky.

Také vliv stresu nebo psychická zátěž má vliv na pozornost i chování, a tím vzrůstá možnost úrazu. Stejný vliv má chování extrovertní a agresivní mládeže. Tyto úrazy jsou výsledným projevem nežádoucí agresivity mladé generace, uznávající především silné jedince, kteří určují styl chování. Stres i agresivita jsou jednou z možných příčin vzniku úrazů a není možné je ignorovat, proto je důležité v tomto směru pracovat při sestavování preventivních programů k ochraně zdraví a boji proti šikaně.

Jak již bylo řečeno, hlavní příčinou úrazů žáků při odborném výcviku je především nepozornost a manuální nezkušenost při manipulaci s pracovními nástroji a materiálem. Žáci se teprve učí různé pracovní postupy a technologie. Jednou z příčin úrazů je i běžné

pracovní riziko, které žáci ještě neumí správně vyhodnotit a podceňují ho. K úrazům dochází i přesto, že na bezpečnost a ochranu zdraví při práci žáků v odborném výcviku je kladen soustavně značný důraz, včetně řádného a opakovaného školení BOZP, čímž je sice riziko úrazovosti minimalizováno, avšak zcela vyloučit možnost vzniku úrazu nelze.

Zavinění úrazu vlivem technické závady na zařízení nebylo zjištěno, proto není potřeba provádět žádná mimořádná nápravná opatření technického charakteru. Šetření a evidence pracovních a školních úrazů jsou prováděny v souladu s nařízením vlády č. 201/2010 Sb., způsobu evidence úrazů, hlášení a zasílání záznamu o úrazu a vyhláškou č. 64/2005 Sb., o evidenci úrazů dětí, žáků a studentů.

Příčiny vzniklých úrazů jsou vždy neprodleně vyhodnocovány a žáci jsou se závěry seznámeni a poučeni o příčinách a opatřeních, které jsou z každého úrazu vyvozeny. Ze zjištěných údajů jsem v následující části vypracovala doporučení, jak ještě více snížit počet úrazů u žáků.

4.5 Návrhy možných řešení a opatření

I když je těžké v obou sledovaných školách najít v oblasti BOZP nějaké zásadní negativní skutečnosti a celková situace na úseku BOZP je hodnocena jako dobrá, uvádím několik návrhů, jak stav v tomto důležitého úseku ještě vylepšit:

- V teoretické výuce by bylo vhodné zařazení takto nastaveného předmětu. Výuka BOZP by mohla být díky technickému vybavení učeben (videa, projektory, interakční tabule, modely, atd.) zajímavější a pro žáky i záživnější. Takovýmto způsobem výuky by mohl být žák kvalitněji připraven na budoucí profesi. Následně by pak byl přezkoušen jak ústně, tak i písemně z legislativy BOZP, pochopil by dokonale problematiku BOZP a uvedl ji do praxe.
- Doporučuji častější a důslednější kontroly na individuálních pracovištích odborného výcviku, kde UOV, který provádí hospitaci. Přímo na místě žáka přezkoušet ze znalostí BOZP vztahujících se ke konkrétnímu pracovišti. Je nutné, aby UOV znal dokonale pracoviště, na které je žák na individuální odborný výcvik přidělen. Při hospitacích seznamovat žáky i IOV s nejčastějšími úrazy, které vznikly

na jiných pracovištích a doporučit preventivní opatření, jak se vyvarovat riziku vzniku.

- V rámci kontroly na jednotlivých individuálních pracovištích, musí UOV dohlížet na správné provedení školení BOZP a na záznamy v zápisníku bezpečnosti práce pro studenty s odbornou praxí. Tento zápisník je žák povinen mít vždy u sebe, nebo u vedoucího provozovny.
- Z důvodu vyšší úrazovosti mladších ročníků, je nutné u nich provádět častější opakovací školení, instruktáže na pracovišti a nácviky modelových situací, získávat informace pomocí internetu a vytvářet u žáků kladný postoj k BOZP.
- Velmi důležité je nepodceňovat přístup ke školení BOZP jak za strany UOV, tak hlavně ze strany IOV. Z praxe jsou známé i případy bagatelizování tohoto problému.
- Rovněž ale není vhodné žáky stresovat nadměrou poučkou a odstrašujícími příklady. Přehnané upozorňování na nebezpečí by mohlo vyústit v nesprávně ostražitě jednání až strach z vykonání nějaké činnosti.
- Je třeba mít k žákům individuální přístup. Chování každého žáka je ovlivněno osobními zvláštnostmi a charakterovými vlastnostmi. Žák, který je lehkomyšlný, málo svědomitý a rád riskuje, potřebuje více pozornosti, než žák, který je rozvážný, svědomitý a zodpovědný.
- UOV i IOV musí zohledňovat speciální potřeby u žáků, kteří to z nějakého důvodu potřebují. V posledních letech se setkávám stále častěji se žáky s různými formami poruch jemné motoriky, zdravotních omezení (epilepsie, poruchy sluchu, řeči, diabetes apod.), ale i s psychickými poruchami nebo závislostmi, což má na vznik úrazů zásadní vliv.
- K osvětě BOZP je třeba využít všechny prostory, např. nástěnky. Vhodně a vtipně upravená nástěnka, žáky zaujme a oni si pak lépe zapamatují správný postup nebo poučku.
- Je třeba dbát na dodržování podmínek a vzdělávání v oblasti BOZP, vytvářet každoroční analýzu pracovních úrazů a vytvářet hodnocení a opatření, zabezpečení informovanosti při změně předpisů, věnovat zvýšenou pozornost ergonomii

pracovního prostředí, např. pracovní stoly, osvětlení pracovního prostředí, hygienické prostředky a OOPP.

- Důležité je plnění povinností vyplívajících z funkce UOV i IOV, zabezpečit rozvoj školního systému výchovy a vzdělávání k BOZP.

4.6 Shrnutí praktické části

Analýzou problematiky bezpečnosti práce jsem došla k závěru, že legislativa v pracovním prostředí je na obou SŠ dostatečně nastavená, knihy úrazů jsou řádně vedeny, školení BOZP je pravidelně prováděno, ale mělo by být prohloubeno ve více úrovních a také v teoretických předmětech. Není potřeba v souvislosti s úrazy provádět žádná nápravná opatření technického charakteru.

Nelze jednoznačně říci, jaký způsob vedení OV je z hlediska bezpečnosti optimálnější. Pokud je OV řádně veden, záleží spíše na manuální dovednosti a zkušenosti žáků. Vychovávat žáky ke kladnému postoji k bezpečnosti a ochraně zdraví při práci je dlouhodobý proces získávání vědomostí, dovedností a schopností důležitých pro správné jednání člověka v běžném a zejména v profesním životě. Žák potřebuje dostatek informací o BOZP i z důvodu, aby věděl jaká má práva, a jaké povinnosti má zaměstnavatel, aby přispěl k ochraně zdraví svých zaměstnanců. Na jedné straně tohoto procesu stojí žáci a na druhé straně jejich učitelé. A právě oni jsou vedle rodičů hlavním článkem kultivačního procesu zaměřeného na vytváření správných postojů a kvalitní hodnotové orientace.

Prioritním úkolem školy je připravovat mladé lidi na vstup do zaměstnání a seznamovat je pomocí nových metod s otázkami týkajícími se BOZP. Mladí lidé potřebují zvláštní pozornost vzhledem k menší psychické a fyzické vyspělosti a minimu zkušeností.

„Naším úkolem tedy je postupně dovést dítě k tomu, aby samo chtělo jednat ve smyslu ochrany zdraví a vyvíjelo v tomto směru potřebné úsilí, a to nikoliv z přinucení, ale proto, že to vše považuje za správné a je hluboce přesvědčeno, že si tak chrání a utužuje zdraví.“ (Kotulán, J. 1982, s. 82)

ZÁVĚR

V předkládané bakalářské práci na téma „Analýza úrazovosti žáků oboru kuchař na vybraných pracovištích odborného výcviku“, byly hlavní cíle znázorněny v několika rovinách. Jednak v charakteristice školství a vzdělávacího programu, popisu rozsáhlé problematiky BOZP a definování základních pojmů. Tomu také odpovídala posloupnost a obsah jednotlivých kapitol. Ke zpracování jednotlivých částí, byly použity materiály z dostupné odborné literatury a dále podklady přímo z dokumentace SŠ.

V praktické části byla použita kvalitativní metoda výzkumu (sekundární analýza dat). Hlavním cílem bylo zjistit míru úrazovosti ve dvou různých typech vzdělávacích procesů. Pro sekundární analýzu byla data sbírána z dostupných zdrojů (knihy úrazů na jednotlivých pracovištích). Z výsledků analýzy úrazovosti se lze poučit a učinit preventivní opatření, aby počet poraněných žáků byl snížen na minimum.

Práce je vhodné vodítko pro začínajícího pedagoga, který se o problematice v oblasti BOZP dozví základní údaje, ale nestane se přes noc expertem, který ihned pozná a odhalí všechna možná rizika, závady a nedostatky. Mnohé poznatky uvedené v této práci však mohou významně pomoci v orientaci problematiky BOZP a následně i praktické činnosti všem učitelům na úseku odborného vzdělávání žáků. Je zřejmé, že bezpečnost a ochrana zdraví naší mládeže ve školách by měla být trvalou součástí učebních osnov, zvláště v odborném výcviku, a to nejen v teoretické rovině, ale hlavně při praktické činnosti. Je nutné stále žákům vštěpovat, že BOZP není jen snůška nudných a zbytečných pravidel, ale že jde o to, aby se dostatečnou ochranou svého zdraví nedostávali do situací, kdy by riskovali své zdraví nebo dokonce život. Zákonem stanovené povinnosti v BOZP musí být zcela konkrétně přeneseny na všechny pedagogické pracovníky, protože zvláště na nich záleží, jak budou na své žáky působit. Především učitelé, chtějí-li mladým lidem vštěpovat návyky k bezpečnému výkonu práce v budoucím povolání, musí sami teoreticky i prakticky všechny příslušné předpisy a postupy nejen ovládat, ale také dodržovat, aby to pro ně bylo opravdu přirozenou a trvalou součástí jejich odborné kvalifikace a aby tyto návyky a postoje převzali i jejich žáci a odnesli si je s sebou do praktického života.

SEZNAM INFORMAČNÍCH ZDRJŮ

- BĚLINA, M. a kol. 2010 *Pracovní právo*. 4. vyd. Praha: C. H. Beck. 575 s. ISBN 978-80-7400-186-4
- *Bezpečnost práce a požární ochrana* [online]. [cit. 2013-02-11]. Dostupné z: <http://www.guard7.cz/vzory-predlohy-a-formulare/vzory-dokumentace-bozp/traumatologicky-plan>
- *Bezpečnost práce v českých zemích* [online]. [cit. 2012-06-08]. Dostupné z: <http://www.bozpinfo.cz/knihovna-bozp/citarna/publikace/vyrocipre040524.ruhersko.html>.
- ČADÍLEK, M., STEJSKALOVÁ, P. 2003. *Didaktika praktického vyučování II*. Brno: CERM. 68 s.
- DANDOVÁ, E. 2008 *Bezpečnost a ochrana zdraví dětí ve školách*. 1. vyd. Praha: ASPI. 172 s. ISBN 978-80-7357-373-7
- DANDOVÁ, E. 2004 *Bezpečnost a ochrana zdraví při práci v otázkách a odpovědích*. 1.vyd. Praha: TRITON. 124 s. ISBN 80-7357-007-6
- ERBAN, V. 2003 *Fyziologie práce a ergonomie. (Scriptum)*. Liberec: TU Liberec. 160 s. ISBN 80-7083-767-5
- *Evropská agentura pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci* [online]. [cit. 2012-12-08]. Dostupné z: <http://osha.europa.eu/cs/publications/factsheets/52>
- KOTULÁN, J. 1982 *Přehled školní hygieny*. (Skriptum pro posluchače fakulty pedagogické). Brno: UJEP, 3. dotisk. 100 s.
- KUTÝ, J. 2001 *Bezpečnostní pravidla činností s dětmi a mládeží*. Praha: KONIKLEC. 89 s. +1 brož. (23 s.) ISBN 80-238-8160-4
- LANGR, R. 2012 *Provozní bezpečnostní předpis pro kuchyně*. Jablonec nad Nisou. 29 s.

- *Metodický pokyn MŠMT č. j.: 37 014/2005-25 k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních zřizovaných Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, v platném a účinném znění .*
- *Národní politika bezpečnosti a ochrany zdraví při práci* [online]. [cit. 2013-02-08]. Dostupné z: http://www.bozpinfo.cz/win/knihovna-bozp/citarna/clanky/bezpecnost_prace/nat_policy040103.html
- NOVÁKOVÁ, J. a kol. 2009 *ŠVP kuchař – číšník. Jablonec nad Nisou. 131 s.*
- *Správná praxe ve školách a při odborném vzdělávání* [online]. [cit. 2012-12-20]. Dostupné z: <http://osha.europa.eu/fop/czech-republic/cs/publications/files/>
- ŠILHOVÁ, K. 1998 *Bezpečnost a ochrana zdraví ve školách a učilištích*. 1. vyd. Praha: CODEX BOHEMIA. 196 s., ISBN 80-859663-44-2
- VINTR, J. 2004 *Úvod do didaktiky odborného výcviku*. 2. vyd. Jihočeská Univerzita v Českých Budějovicích. 95 s. ISBN 80-7040-689-5
- *Vybavení lékárníček* [online]. [cit. 2012-12-08]. Dostupné z: www.e-bozp.cz/lekarnicky_vybaveni.htm
- Vyhláška č. 13/2005 Sb., o středním vzdělávání a vzdělávání v konzervatoři, v platném a účinném znění
- Vyhláška č. 64/2005 Sb., o evidenci úrazů dětí, žáků a studentů, v platném a účinném znění
- Vyhláška č. 374/2006 Sb., kterou se mění vyhláška 13/2005 Sb., o středním vzdělávání a vzdělávání v konzervatoři, v platném a účinném znění
- Zákon 561/2004 Sb., školský zákon, v platném a účinném znění
- *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 2013-03-08]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1989-20>

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č 1: Způsob hlášení úrazu

Příloha č. 2: Zasílání záznamu o úrazu

Příloha č. 3: Příklady pracovního oděvu oboru kuchař

Příloha č. 4: Nejvyšší přípustné limity - chlapci, dívky

Příloha č. 5: Zdravotní požadavky na uchazeče

Příloha č. 1

Způsob hlášení úrazu upravuje školský zákon takto:

(1) O úrazu nezletilého žáka podá škola nebo školské zařízení bez zbytečného odkladu hlášení jeho zákonnému zástupci.

(2) Nasvědčují-li zjištěné skutečnosti tomu, že v souvislosti s úrazem byl spáchán trestný čin nebo přestupek, nebo jedná-li se o smrtelný úraz, podá škola nebo školské zařízení bez zbytečného odkladu hlášení místně příslušnému útvaru Policie České republiky.

(3) O úrazu podá škola nebo školské zařízení bez zbytečného odkladu hlášení pojišťovně, u které je škola nebo školské zařízení pojištěno pro případ své odpovědnosti za škodu vzniklou na životě a zdraví žáků, pokud škola nebo školské zařízení má takové pojištění sjednáno.

(4) Škola nebo školské zařízení bez zbytečného odkladu podá hlášení o úrazu podle § 2 odst. 1 a 4 také příslušnému oblastnímu inspektorátu práce, popřípadě příslušnému obvodnímu báňskému úřadu, pokud k úrazu došlo při praktickém vyučování žáků středních škol nebo praktické přípravě studentů vyšších odborných škol.

Příloha č. 2

Zasílání záznamu o úrazu upravuje školský zákon takto:

(1) Záznam o úrazu podle § 2 odst. 1 písm. a) a odst. 4 zasílá škola nebo školské zařízení za uplynulý kalendářní měsíc, nejpozději do pátého dne následujícího měsíce,

- a) zdravotní pojišťovně žáka a
- b) České školní inspekci.

(2) Záznam o smrtelném úrazu zasílá škola nebo školské zařízení do 5 pracovních dnů po podání hlášení podle § 3 nebo aktualizaci záznamu podle § 2 odst. 6 písm. b)

- a) zřizovateli,
- b) zdravotní pojišťovně žáka,
- c) České školní inspekci a
- d) místně příslušnému útvaru Policie České republiky.

(3) Škola a školské zařízení zasílají záznamy o úrazu a jejich aktualizaci též zřizovateli na základě jeho písemné výzvy.

(4) Podle odstavců 1 a 2 se nepostupuje, jedná-li se o aktualizaci záznamu o úrazu podle § 2 odst. 6 písm. a). Škola nebo školské zařízení vždy k 30. září vyrozumí Českou školní inspekci o aktualizacích záznamů o úrazu podle § 2 odst. 6 písm. a) v uplynulém školním roce. Vyrozumění podle věty druhé obsahuje pořadové číslo a školní rok vyhotovení každého záznamu o úrazu, který byl v uplynulém školním roce aktualizován, a údaj o důvodu aktualizace.

(5) Záznam o úrazu a vyrozumění o aktualizacích záznamů o úrazu podle odstavce 4 se zasílá České školní inspekci v elektronickém formuláři.

Příloha č. 3

Příklady pracovního oděvu oboru kuchař

Rondon

Kuchařská čepice

Kuchařské kalhoty

Kuchařská zástěra

Zdravotní obuv

Příloha č. 4

Tabulka č. 14: Nejvyšší přípustné hmotnostní limity pro zvedání a přenášení břemen, chlapci od 15 do 18 let v pracovní poloze vstoje nebo vsedě

Hmotnost ručně zvedaných a přenášených (kg)	Délka vertikální dráhy břemene	Maximální počet zdvihů za 1 minutu	Kumulativní hmotnost (kg) břemen zvedaných a přenášených za prac.dobu
od 15,1 do 20 (pouze pro věk 17 – 18 let)	podlaha – zápěstí ¹⁾	4	7000
	zápěstí – rameno ¹⁾	5	
od 10,1 do 15 (pouze pro věk 16 – 18 let)	podlaha – zápěstí ¹⁾	6	5500
	zápěstí – rameno ¹⁾	6	
	podlaha – rameno ¹⁾	3	
od 5 do 10 (pro všechny věkové skupiny)	podlaha – zápěstí	8	3800
	podlaha – rameno	6	
	podlaha – nad rameno	4	
	zápěstí – rameno	8	
	zápěstí – nad rameno	6	
	rameno – nad rameno	4	

¹⁾ Jiné vertikální dráhy nejsou pro tuto hmotnost břemene přípustné

- Při pracovní poloze vsedě nesmí být hmotnost břemene větší než 5 kg.
- Pro účely této vyhlášky se pokládá za výšku zápěstí chlapců 17 až 18letých vstoje 84 cm, za výšku ramen 143 cm.

- Při pracovní poloze vsedě se tyto hodnoty výšek snižují o 40 cm s tolerancí 5 cm podle výšky sedadla.
- U chlapců mladších věkových skupin (15 až 17 let) se délka vertikální dráhy břemene posuzuje individuálně podle jejich antropometrických parametrů.

Tabulka č. 15 : Největší vzdálenost, na kterou mohou přenášet chlapci břemena

Chlapci	Největší vzdálenost (m)	Hmotnost ručně přenášených břemen (kg)
pouze pro věk 17 – 18	10	20
pouze pro věk 16 – 18	15	15
pro všechny věkové skupiny	20	10

Tabulka č. 16: Nejvyšší přípustné hmotnostní limity pro zvedání a přenášení břemen, dívkami od 15 do 18 let v pracovní poloze vstoje nebo vsedě

Hmotnost ručně zvedaných a přenášených břemen (kg)	Délka vertikální dráhy břemene	Maximální počet zdvihů za 1 minutu	Kumulativní hmotnost (kg) břemen zvedaných a přenášených za prac.dobu
od 10,1 do 15 (pouze pro věk 17 – 18let)	podlaha – zápěstí ¹⁾	5	6000
	zápěstí – rameno ¹⁾	4	
od 5,1 do 10 (pouze pro věk 16 – 18let)	podlaha – zápěstí ¹⁾	7	4500
	zápěstí – rameno ¹⁾	7	
	podlaha – rameno ¹⁾	4	

od 2 do 5 let (pro všechny věkové skupiny)	podlaha – zápěstí	8	2500
	podlaha – rameno	6	
	podlaha – nad rameno	4	
	zápěstí – rameno	8	
	zápěstí – nad rameno	6	
	rameno – nad rameno	4	

¹⁾ Jiné vertikální dráhy nejsou pro tuto hmotnost břemene přípustné.

- Při pracovní poloze vsedě nesmí být hmotnost břemene větší než 5 kg pro věkovou skupinu 17 až 18 let, 4 kg pro věkovou skupinu 16 až 17 let, 3 kg pro věkovou skupinu 15 až 16 let.
- Pro účely této vyhlášky se pokládá za výšku zápěstí 17 až 18letých dívek vstojе 80 cm, za výšku ramen 134 cm.
- Při pracovní poloze vsedě se tyto hodnoty výšek snižují o 40 cm s tolerancí 5 cm podle výšky sedadla.
- U dívek mladších věkových skupin (15 až 17 let) se délka vertikální dráhy břemene posuzuje individuálně podle jejich antropometrických parametrů.

Tabulka č. 17: Největší vzdálenost, na kterou mohou přenášet dívky břemena

Dívky	Největší vzdálenost (m)	Hmotnost ručně přenášených břemen (kg)
pouze pro věk 17 – 18 let	10	15
pouze pro věk 16 – 18 let	15	10
pro všechny věkové skupiny	20	5 ¹⁾

Zdroj: Langr, R. 2012

Příloha č. 5

Zdravotní požadavky na uchazeče

Uchazeč, který se hlásí ke studiu oboru kuchař - číšník

- nesmí trpět prognosticky závažnými onemocněními omezujícími funkce horních končetin
- prognosticky závažnými onemocněními kůže horních končetin
- prognosticky závažnými imunodeficitními stavy
- prognosticky závažnými a nekompenzovatelnými formami epilepsie a to vzhledem k předpokládané práci s rotujícími stroji, práci s otevřeným ohněm a vařícími surovinami
- prognosticky závažnými onemocněními oka, znemožňujícími zvýšenou fyzickou zátěž a manipulaci s břemeny